POŠTARINA PLAĆENA U GOTOVU

MLADOST

LIST ZA ZABAVU I POUKU SREDNJOŠKOLSKE MLADEŽI

GOD. VI. * ZAGREB 1. MAJA 1928. * BROJ 9.

SADRŽAJ:

Nikola Mirosavljević: MLADOST — Mira Weiss: JEDNA USPOMENA — Nik. M. Lopičić: SIMONIDA — Ksenijo Lugarski: USPOMENA NA JEDAN RASTANAK — Ivo Frol: U ZATIŠJU — Antun Nesiteo: POVRATAK — Ferdo Gazin: ZEMLJA — Hrvoje Ostojić: NIKITA — Ivo Kozarčanin: UMIRANJE — St. N. Nedić: BOJA SADAŠNJIH CVETOVA — Vlad. Aleksić: U ZORU — Dobri Babić: RAZOČARENJE — Dragić R. Vesković: MIR U DUŠI — M. Radović: U PROLAZU — S. Miločer: PROLETNA SLUTNJA — Draginja Jančić: SREĆI — M. T. Vladiković: KRAJ JEZERA U PREDVEČERJU — Julija Miškov: POVRATAK — Stojan Marković: KUKČIĆ Josip Hlobik: RASPUTIN I FOMA FOMIĆ — Ratomir Đ. Martić: NOĆNA IDILA — G. Šutić: MAJCI — Srećko Kovačević: AKORDI KLAVIRA — K. Ivanov: U SUTONU — Stevan Carević: OH, BOŽE, ZAŠTO — Slobodan A. Jovanović: PISCI IZ JUŽNE SRBIJE — Miroslav Pajalić: MISAO — Antun Miotto: IZ „ZVIJEZDE ŽIVOTA“ — Branko Pražić: ŽELJA — Vladimir Popović: PRVA APRILSKA NOĆ — Vukica Gajdobranska: PAUK — Petar Dujanović: LUTANJE — Bora M. Ressić: CHANSON TRISTE — Luka Kovačević: DALEKO LEŽI MOJ GRAD — Franjo Ernst: GUSLE — Dimitrije N. Marković: MAGLE — Vilim Klobučar: ORAČ — Vladimir A. Jovanović: SAMOĆI — Vinko Antić: SADA — Vido A. Popović: U POZNE JESENJE NOĆI — Janko Đonović: KNJIŽEVNI ŽIVOT NOVE CRNE GORE — Rade L. Petrović: GOLUBICI — Stojan Marković: KROZ SRBIJU, BOSNU I DALMACIJU — ZABAVNI KUTIĆ

IZDAJE PROFESORSKO DRUŠTVO, SEKCIJA ZAGREB

12481

Uređuju: dr. Antun Barac i Pavao Serdar

Mladost izlazi svaki mjesec po 1 broj na 24 strane.

Rukopisi se šalju: **svi književni radovi:** Dr. Antunu Barcu, Kačićeva ul. 10.,;
svi poučni radovi: Pavlu Serdaru, Kolodvorska 17. I.,;
Zabavni kutić: Josipu Korlaetu, Prilaz Deželića 43. II..

List se naručuje kod tajnika sekcije Pavla Serdara. — Pretplata se šalje blagajniku sekcije R. Krušnjaku, Palmotićeva ul. 17. A II. — Broj našeg čekovnog računa jest 34.665.

I učenici mogu slati svoje sastavke i zagonetke; sve, što bude valjalo, ući će u list. Tiskat će se pismom rukopisa, latinicom ili ćirilicom.

Godišnja pretplata 50 (pedeset) Dinara.

Na prijedlog Glavnog Prosvetnog Saveta Ministarstvo Prosvete je svojim rješenjem S. N. br. 5012 od 26. III. 1923. odobrilo „MLADOST“ kao srednjoškolski časopis i preporučilo za nabavku učeničkim knjižnicama svih srednjih i stručnih škola u cijeloj Kraljevini, a bivša pokrajinska uprava za Hrv. i Slav., odjeljenje za Prosvjetu i Vjere svojim rješenjem od 16. II. 1923. br. 5657.

Vidi: Srednjoškolski Zbornik, IV. strana 207.

Novinska Stamparija, Zagreb, Gundulićeva ulica 24

MLADOST

GODINA VI. ZAGREB 1928. BROJ 9.

MLADOST

Mladost je ko sunce što u mraku kruži
i celiva gordo radost i toplinu;
i nijedna slika još joj ne naruži
ni draž, ni vedrinu.

Podi s njom u prodor, kad se vidik uži
i bolovi dugi uviju vedrinu,
bit će spomen koji sjedini i združi
dane u celinu.

I pri svakom času kad zazveče lanci
okova i himbe, ne će ona biti
ko drhtavi sanci,

već ko put što će se na raskršću sliti
u nov život gdeno trepere uranci
i poleti skriti.

Vukovar *Nikola Mirosavljević*

JEDNA USPOMENA

Bila je lijepa ljetna noć. Odlučila sam se prošetati vrtom, ali je trebalo čekati, dok se u kući sve smiri. Napokon mogla sam mirno otvoriti kućna vrata, jer sam bila sigurna, da me nitko ne će vidjeti. Sve je spavalo, sve je bilo tiho. Nebo je bilo posuto milijardama zvijezda, a u svijetlu punoga mjeseca mogla sam brojiti kamenčiće, koji su ležali na putu. Jedno sam vrijeme stajala mirno i gledala sam u noć. Bojala sam se, da bi moji koraci mogli narušiti svetu tišinu, koja je vladala uokolo. Tako mi je godio taj mir — ta samoća.

Najednom začuh tihu muziku. Bez sumnje, naš je susjed svirao na violini. Sjela sam na klupu kraj kuće i slušala sam muziku, koja me je sve više i više opajala. Zvuci su dolazili sada iz daljine, sad opet iz bliza. Jesu li to bile susjedove gusle, koje su me mogle ganuti do suza?... Predamnom su iskrsavale sve moje sanje. Osjećala sam se neizmjerno sretnom, a ipak je u toj sreći bilo nešto tužno i bolno. Još malo, i sve će se rasplinuti. Od svega ostat će i opet samo čežnja...

Na jednom začuh sasvim blizu tiho jecanje. Okrenem se i ugledam neku malu crnu prikazu naslonjenu na zid. Pridoh joj bliže. Bilo je to jedno dijete, mali dječačić od jedva 9 godina.

»Što ti je, mali?« — upitah.

Dijete se okrene, pogleda me svojim velikim očima i htjede pobjeći.

Ja ga zadržah.

»Kaži mi, mali, zašto plačeš?«

On si obriše s rastrganim rukavom suzu, koja mu se još kotrljala niz lice i reče sigurnim glasom:

»Ja ne plačem«.

Bio je to muški ponos, što se budio u njemu. Dugo me je gledao, a njegov glas postao je mnogo mekši, kada je kazao:

»Ti si plakala. Je li i tebe nešto boli?«

Gledala sam ga začudeno, no on je nastavio:

»Maja je kazala, da je ona uvijek plakala, kada je čula tužnu muziku, jer se sjetila na ono, što je boli I ti plačeš, jer te boli — i ja«.

Dijete grčevito zaplače, istrgne se iz mojih ruku i pobjegne. Dugo sam gledala za njim.

»Što boli to dijete?« pitala sam sama sebe. »Tebe boli«, kazao je dječak. »Da, da, boli me, jako me boli«, htjela sam poviknuti, ali sam šutjela.

Više se nisu čuli zvukovi violine i ja se povratih u kuću. Te noći nisam mogla spavati. Mislila sam na maloga dječaka i na njegove riječi.

Mnogi su dani od onda već prošli, ta već i mjeseci i godine. Uvijek, kada čujem zvukove tužne muzike, onda plačem. Kako je kazalo ono dijete? — »Ti plačeš, jer se sjećaš, što te boli«.

Zagreb *Mira Weiss*

SIMONIDA

Bog bi sami znao, kakvim čudom pseto, koje smo tako zvali, dođe našoj kući! Ali ono se tu pripitomi i tu ostade. Od toga dana pa sve do dana, o kome ću da Vam pričam, našu veliku ljubav prema njemu nije mračila nikakva senka, t. j. mi nismo pseto manje voleli, što nismo znali, čije je, ili šta je tako nenadno dobeglo, nenadno se pripitomilo i nenadno nas zavolelo. Baš naprotiv, stvorila se bojazan da se jednog lepog dana ne javi njegov gospodar i ne odvede nam ga. Upravo ta nam je bojazan pojačavala ljubav, činila, da ga više volimo, da mu više posvećujemo pažnje, koju je ono svakako zasluživalo.

Bilo je lepo, grguravo, s nešto nabranim očnim kapcima, pod kojima se kao dve svetle iskre svetljahu dva žuta, mala, nepravilna oka. A duga kovrčasta, siva i riđa dlaka, uvijena oko njuške i crni vlažni nosić, kao i dva duga klopušasta uha, odista imadahu u sebi dosta lepog i primamljivog. Bilo je na tome licu one lepe životinjske blagosti, koja se odmah može videti.

Kada je trčkaralo, videlo se, kako mu se kreće vitko, lepo telo, kako nečujno kao na mekim dušecima počivaju male šapice, kako je vitko, umiljato, kao mu se tresu klopošaste uši, kako mu se podvija kudrav rep i kako mu se čudnim sjajem svetle žute oči.

Kada je sedelo, gledalo je kao dete. Isplazilo bi dug crveni jezik, videli su mu se zdravi, lepi zubi, išarani trbuh i meke šape.

Ali tako je Bog hteo, providenje je namenilo, da nam to lepo pseto dođe u najcrnje, teške dane, kada nam je glad iz srca i poslednju ljubav iscrpla. No iako je tako bilo, ipak mi smo imali dosta ljubavi za njega. Istina, otac nam je često govorio, da mu je žao, što imamo to pseto, žao mu je jer ga je mnogo voleo, žao mu je, jer je i ono bilo osuđeno da pati i gladuje. Nesrećno pseto, zar je i ta bedna životinja morala da podnese teret rata kao i mi? — Oh, teško mi je, govorio nam je otac, videti životinju da gladuje, teže nego čoveka. Jednako skromno i tiho majka je dodavala, klimajući glavom: »Vi grešite, šta držite tu životinju, ja to znam!«

Šta se tiče mene i moga brata, mi smo samo ćutali. Oh, ala je bilo strašno!

Noću, kada bismo legli i prevalili prvi san, drugi bi nam san grabilo žalostivo jaukanje ove životinje, koja se noću vukla oko zidina i svakako gladna i prebijena jaukala i jaukala. Na to žalostivo jaukanje, u kome je bilo dosta čovečijeg, ja sam čuo, kako bi se otac prokašljao, mati uzdahnula i kako bi me brat gurao, govoreći:

»Čuješ, brate, Simonida je gladna!« — »Ćuti!«, odgovorio bih, a ona bi jednako jaukala i jaukala.

Ali zašto je Simonida tako strašno jaukala? Da li je odista životinja bila gladna? Upravo ja sam verovao, da je Simonida krala, ali ako je to činila, znao sam, da je to moralo biti u krajnjem slučaju i da je životinja svesna: da je to sramota! Znao sam, a to mi je tvrdilo njeno teško žalostivo jaukanje. Inače, ja sam često puta delio s njom moj ručak, ali on je bio suviše mršav, da bi mogao zasititi i mene i životinju. Ipak, čudo mi je bilo, kako je pseto moglo da zadrži toliko ljupkosti i toliko veselosti, pokraj sveg tolikog gladovanja! Ta je nesrećna životinja bila i odviše vesela, uvek u igri, ona je našoj porodici donosila neku utehu, neku vrstu veselja — upravo, imala je čovečijih osobina.

Jednog dana, pred sumrak, otvorim naše prozore. Zrak je bio čist i svež. Lepi miris ruža, koje su Austrijanci zasadili uokolo, ispunjavao mi je grudi. Plava magla lagano se dizala i videlo se, kako u obliku beličastih konaca kruži u zraku i visoko, sasvim visoko isčezava u crnim debelim stubovima dima, što su bili iz dva ogromna, mrka dimnjaka austrijske kuvare. Našu nezasadenu i pustu baštu razdvajao je od nje debeo, visok zid. Nad njim su visele isušene orahove grane, videlo se zelenilo drugoga drveća i duboko kroz njega, sasvim duboko, svetlela su dva žuta, četvorouglasta prozora. Baš odatle mnoge nam je noći nosila san njihova pesma, često puta budila i plašila njihova buka, a pokatkad je i puška pucala! Kako su bili nemilosrdni! Gledajući na tu lepu kuvaru, ja videh sasvim u podnožju zida, kako se izvija i kako promiče nešto sivkasto i crno. Čuh neko režanje, a zatim jasno primetih, kako naša Simonida vuče ukradeni komad nečega. Odakle ga je ona ukrala, gde ga ona nosi, otkada ona tako krade; za mene je bila tajna! Sećao sam se, da smo često puta nalazili mnogo oglodanih kostiju tamo amo po kući, ali o tome nije niko ništa govorio. Istina, ja sam sumnjao u to, da Simonida ne krade, ali ipak o tome nisam mnogo mislio. Međutim pseto je išlo lukavo i mirno. Ali to nije sve išlo tako lako; sada je bila sve težina. Jedan od Austrijanaca slučajno naiđe — pogleda i zaustavi se.

— Šta se tuda vučeš! — viknu on. Zatim je dobro udari cokulom. Pseto otpusti, odšunja se k zidu i zajaukne. Htedoh da vičem, ali ne mogah, nešto me stezaše u grlu, a taj teški uzao pojačavaše Simonida jaučući isto onako žalostivo, kao prošle noći.

Ipak ni to nije bilo sve. Makar šta je Simonida mnogo trpela i makar šta je čitave noći teško jaukala, ona je ipak bila uvek radosna. Odstranjena od svakoga, ona je samo u kući nalazila utehe i bila radosna, ali samo kod nas radosna, i ta lepa domaća radost i činila je da živi. Nego čuda! Otkuda je pseto zadržavalo takvu gipkost tela, otkuda je imalo tako lepe, svetle oči, tako zdrave zube, tako lepu grguravu dlaku?!... Ako je odista i patilo i gladovalo, ono je moralo biti jadno i prebijeno. Ali pored svega toga i pored teških stražarevih udaraca, pseto je bilo krepko i zdravo. Ako je to bila moja sreća i ja sam često puta vodio pseto, zabavljao se s njime, igrao, ipak mene je često čudilo, otkuda to? Da li je odista Simonida krala? Ali vaj, jednoga se dana sve otkri, naime, Simonida je odista krala.

Evo kakvu mi priču ispriča brat, zadržavajući me na vratima.

— Hoćeš da udeš? — reče mi. Ja kimnuh glavom.

— Ćuti i imaj toliko muškosti, da izdržiš današnji događaj.

— Ali, šta se dogodilo? — povikah ja.

— Ako ćeš se uzrujavati, — reče on, — ne ću ti ni pričati.

— Ne ću, — odgovorih mu.

— Ali zakuni se, — reče mi on.

— Šta, zar je potrebno da se plače! Šta se dogodilo, kaži?!

— Ali zakoni se, — reče mi on.

— Kunem se, — odgovorih.

— Danas dođoše nenadno četiri Austrijanca. Prvi put je, da su nam Austrijanci prešli kućni prag. Otac je

bio jako uznemiren. Međutim meni nikad nije srce jače kucalo. Šta su tražila ta četiri opaljena čoveka? O tome ne htedoše nikome progovoriti, već odmah zapitaše, ko je gospodar kuće.

— Zašto je potreban?, reče otac.

O brate, kako ih je gledao!

— Nu, reče jedan, ti si domaćin kuće?, — otac kimnu glavom.

— Znaš šta, ovo vaše prokleto pseto dodijalo nam...

— Simonida!

— Žalio nam se stražar, da mu je odnelo šunku.

— Pa valjda nisam ja tome kriv, reče otac. — Sigurno nisam pseto slao, da vam krade šunku.

— To ti niko i ne kaže, reče drugi.

— Pa zašto ste došli?

— Došli smo da kažemo, da treba pseto do sutra ubiti, inače će njegov gospodar proći njegovom smrću.

Poslednje su reči bile i prejake. Osuda je bila nemilosrdna, a trebalo je iskoristiti vreme, dok nisi ti tu.

— Je li ubijena?, predusretoh ja.

Brat mi ne odgovori, već produži dalje: — Tek što pođoše, otac nam reče: »Jesam li govorio, da pseto ne treba držati. Ja sam znao, da mi grešimo i da mi nismo imućna porodica? Ali eto, pseto treba ubiti što pre.

— Ko će ga ubiti? reče mati.

— To je još najlakše.

— Kako?

— Ja ću ga ubiti, reče otac.

— Ne ćeš ga ti ubiti, viknu mati, — mi ga ne ćemo ni ubiti, ja ću ići i žaliti se komandantu.

— Šta?, viknu otac, razrogačivši oči. — Ti ćeš da ideš, da se moliš Austrijancima! Ti da njih moliš, ne, reče on još ljuće. Ja to ne ću za svoga života dopustiti. Mi ćemo pseto ubiti — i bit će sve svršeno.

— Ali deca? Ona će poludeti, — reče mati, — vidiš ovoga, kako rida.

Istina, ja sam plakao. Otac uzdahnu. On kanda ne htede ni da odgovori na pitanje i umesto svega kimnu glavom. Svi smo drhtali. Ipak on kao da beše sve hladnokrvniji, što ga mati više opominjaše. To se bar videlo po njegovim prirodnim koracima, kada izađe iz sobe i uze mali budak.

— Šta ćeš?, — viknu mati, koja je bila već na stepenicama.

— Da ubijem Simonidu, — reče otac, — da je ubijem.

Poslednje su reči oca odista drhtale.

— Ti si onda lud!

— Nisam, reče otac. — Ja ovo pseto ne bih ubio, kada bi me ono koštalo svoga života. — Ne, daleko od toga, ja bih bio zadovoljan, što će Simonida živeti, ali ono bi koštalo života oba ova deteta i tvoje časti, znaš!

— Ali čoveče!, viknu ona.

On mirno izađe iz hodnika i ne zatvorivši vrata odvede Simonidu. Vaj, ko je nije toga momenta video, on ne može znati, koliko je to pseto bilo lepo! Ja ne mogoh da se održim, mene i suviše zabole, i ja zaplakah.

— Ćuti, — tešaše me mati i odvede me u sobu.

Tako mi toga časa! Meni je sve pred očima bila crna očeva sena, koja je bila strašna i ogromna. Drhtao sam od toga priviđenja i strah me je hvatao. Ma da nam je otac kazao, zašto Simonida ne može da živi, meni je ipak bilo i odviše teško, ako hoćeš i neverovatno, da Simonida može umreti. Jedva sam čekao čas, kada će otac doći i reći, da je izvršio nad Simonidom ono, što ljudi zovu smrt. Jedva sam čekao zbog toga, što sam mislio da to ne može tako brzo biti, i da se čitavi život ne može uništiti za nekoliko minuta. Zašto sam drhtao? Zašto sam verovao, da Simonida ne može umreti? Ne znam! Ako to nije bila velika ljubav prema životinji, ja drugoga razloga i ne znam. Ali kad začuh teške udare očevih nogu, koji je išao preko stepenica, namah se trgoh, poletim i otvorim vrata. Iza njih stajao je otac; bio je nasmejan. Kako se je mogao smejati, ako je odista Simonidu ubio? Ali taj smeh nije bio kao ostali, taj smeh kao da je imao u sebi više suza nego radosti.

— A?, — rekoh ja, a nenadno mi pogled slete na budak, koji je držao u ruci, pored sebe — i koji je bio zamazan od zemlje i po krajevima krvav.

— Simonida je mrtva, — dodade otac.

Meni bi jasno, bezbožni otac joj je prosto budakom rascepio glavu. — Da li ga možemo tako nazvati, ja ne znam, tražim da mi ti to rečeš, reče mi brat, završavajući priču i pokušavajući, da se nasmeje.

Meni nije bilo ni na kraj pameti da odgovorim na bratovo pitanje, ja sam samo drhtao. Osećao sam, kako me nešto davi, kako ne mogu da progovorim i kako mi guši dah.

— Ali vaj, šte ste učinili?

— Ćuti, reče brat, — mati plače.

Međutim mene su suze uzele.

— Simonida!, rekoh ja.

— Ali nemoj da budeš lud, — moralo je tako biti.

— Nisam lud, ali nije moralo biti, odgovorih otresito.

— Zar ti nisam kazao, šta je otac rekao?

— Ne razumeš me.

— Šta hoćeš da kažeš?

— To su Austrijanci, rekoh ja.

Jedva se otresoh brata i uđoh gore u sobu. Međutim vreme je bilo ružno i odviše ružno, da bi toga dana mogla Simonida umreti. Ona je bila lepa, vesela, zadovoljna i trebala je bar da umre u lep sunčan dan. I besvesno ulazeći u sobu pogled mi pade na krevet, na kome sam se igrao s njom. Gledajući ga činilo mi se, kao da gledam Simonidu. Tek sam sada video, koliko je volim. Htedoh da zaplačem, ali se trgnuh, jer začuh bratove korake preko stepenica. Vrebao me je, hoću li zaplakati; dakle, trebalo je održati zakletvu. Da bih pobedio i da bih se napravio što hladnokrvnijim, ja mirno otvorih prozore. Ali umesto da se ublažim, to me još više ubi. Videh isti onaj zid, kako jednako mirno ćuti, isti onaj, pokraj koga se Simonida onda vukla. Videh isti onaj dim, kako se debeo i siv raščešljava i vitla u zraku. To mi izmami suze. Međutim osetiše se prve kišne kapi, pa sve veće i veće. Izgledalo je, da će biti ružna noć! I dok su mi suze navirale, ja sam pokušavao da ih zadržim, i gledajući u kišu, koja je padala, i oblake, koji su se gomilali, osećao sam, kako me hladi večernji povetarac. Ipak ništa nije moglo da pomože, Simonidina je slika bivala sve jasnija, suze se odrešiše.

— Simonido!... Moja Simonido, — zaplakah ja.

Na to jak mlaz kiše jurnu u prozore, stražnja vrata lupnuše i čuh, kako plačući utrča brat...

Cetinje *Nik. M. Lopičić*

USPOMENA NA JEDAN RASTANAK

Dok bledo jesenje sunce obasjava sumorne pute,
Dok se nad sivim krajem nadvija oblak crn,
Vlažni jesenji vetar leluja listiće žute —
Na njemu trepti i dršće ogoleo ružin trn.

Svuda je pusto i sivo, putem se prašina diže,
Zastiruć tužan vidik u pusti studeni kraj,
Sa vetrom dolazi Jesen svakim danom sve bliže,
Da hladnom kišom i burom pohodi predeo taj.

Leto je prošlo već davno, s njim snovi, blaženstvo i čar,
Na njima siva već magla savila veo je svoj —
Dok srcem još plamti i grije poslednji nesvesni žar,
I jesenjim zrakom se vije turobni uzdah moj.

Obasjan jesenjim suncem i ti ćeš otići sada,
Dok granjem trepti i dršće osušen listak žut,
Dok sitna i mutna kiša sa sivog neba pada,
A na srce moje svija se pretežak bol i ljut.

»Zbogom« srce ti želi, al' usta su nema i ćute,
Duša već nesvesno sluti zaborav bolni tvoj,
Zato su usta nema, oči se kvase i mute,
Na rastanku sada ti šalju poslednji pozdrav svoj.

Mitrovica *Ksenijo Lugarski*

U ZATIŠJU

Šećem se, hodam, lutam
besposlen po ceo dan —
kad sunce zađe vraćam se kući
tih i setno umoran.

I gledam: nebo se plavi —
još jedan oblačić beo
ko tiha, pregorena želja,
ko cvet uveo.

Osećam: duša je vedra —
još jedna suza u oku
ko biser školjke skrivene
u moru duboku.

I vidim: spomeni blede —
još jedno nasmejano lice
ko odblesak večernjeg neba
ko tihi let ptice.

Šećem se, hodam, lutam;
tako mi prolazi dan —
i sve mi se čini ko neki
lepi, nasmejani san.

Sušak *Ivo Frol*

POVRATAK

Iz svijeta sam se vratio...
Obivo tude pragove,
u drugom gradu volio,
u drugom gradu pjevao
griješnom mi dušom, rodeni.
Oh, gdje si majko? Stariš li?
Oh, gdje si oče? Praštaš li?
I smiješe mi se drumovi
i sve me čeka radosno
i stari dobri pragovi...
Svud se zelene sagovi
prostrti uzduž poljana
a more plavo miruje.
O, gdje si moja pučino
vjetre, što kosu mrsaše,
kad sam žalima lutao?

Primite opet razmetnog
vašega sina, rodeni...
Mnogo sam mladan stradao
mnogo se čemu nadao
uščuvaj, Bože, mladost mi!...
Oh, gdje je ona voljena?

Drugom je pošla, drumovi
drugom je mladost podala
Ne plačem, samo smiješim se
ne kunem, tek sam žalostan...

Primite opet griješnika
vašega sina, rođeni!
Oh, gdje si majko? Stariš li?
Oh, gdje si oče? Praštaš li?

Split *Antun Nesiteo*

ZEMLJA

Fijuče bura. Fijuče, kao da će razneti sve, što joj pod ruku dode. Stabla se savijaju pod njom kao šiblje pod rukom čovečjom. Pûše sa severa, s juga, sa zapada, sa svih strana, tako da se ne možeš od nje obraniti. Ne diže prašinu; ta svu ju je jednim svojim fijukom pomela. Zemlja se osušila, popucala. Izgleda kao da je žedna, pa otvara milijun usta i moli...

Na brežuljku stoji, savijen k zemlji, čovek jedan. Ruke i lice su mu popucale od bure kao zemaljska kora, a odrpane mu gaće i masna košulja pokrivaju ostalo telo. Samo mu je vrat razgoljen; nije popucan, ali je crven i modar od studeni.

Kopa. Teško ulazi motika u tvrdu, usahlu zemlju, ali on ne prestaje: treba mu ta zemlja, oh, kako mu treba. Ponet će je na svoje krševe i zasaditi će štogod, zasadit će kukuruz, kupus, da mu bar deca imaju što jesti.

»Kradeš«, reče samom sebi i prestane za čas kopati, zamisli se, a zatim nastavi dalje svoj rad.

»Ta i tako njima dole, od tvornice, ne treba ova zemlja«, mišljaše dalje »njima je svejedno, hoće li zgrade graditi na kršu, ili na plodnoj crnici, a nje nema gotovo nigde; ovo je jedini kraj gde se ona nalazi, a mi smo je njima prodali..., ah, i ja sam imao komadić ove zemlje. Lepa li je bila, crna, masna! A i ja sam je prodao. Prodao sam je za nekoliko komada šarenog papira, kojeg je nestalo već posle dva meseca, a ona, zemlja, ona mi je svake godine nosila toliko kukuruza, da su mi deca, bar dva meseca mogla svaki dan jesti kašu... Pa i da smo je prodali našima... nego njima, doseljenicima s preka..., koji gledaju da nas sve više stisnu na krševe naše bedne...«

I vrcala je zemlja pod motikom seljakovom; mahao je seljak besno, a tvrda kora raspadala se je pod motikom, kao i najmekša natopljena zemlja.

Zatim stade da nosi tu zemlju u kola.

Ali kod treće lopate zastade. Opazi jednog čovuljka kako maše prema njemu rukama i nešto viče. On zastade, spusti lopatu, napne uši, ali ne mogaše ništa čuti. A čovuljak je sve to više mahao malenim rukama, a velika su mu usta pravila svakakove geste i primala svakovrsne oblike. Bura je raznosila njegove reči, i njegova vika ostade bezuspešna. Seljak ga ne ču. A on gore na bregu stajaše nekoliko časaka nepomičan, zatim pode kao da će dole, ali oseti studen i okrene se brzo, pode prema kolima, da uzme otrcani kaput.

Maleni čovuljak dole počeo je vikati još jače, misleći, da seljak odlazi... Seljak obuče kaput i uputi se lagano, sa spuštenom glavom, prema čovuljku.

Stoje jedan do drugoga. Div i patuljak. Seljak je visok, jak, pravilnih crta lica, a ispod malene mu, crvene kape viri kup crnih, kovrčastih i neočešljanih vlasi. Prsa mu silna, izgleda kao da im je tesno u kaputu, kao da će kaput na njima prsnuti. Malo dalje stoji čovuljak. Malen je, tanak, lepo obučen, sav zagrnut u šubaru, a velika mu kapa nataknuta duboko na čelo. Ne vidiš mu nego veliki nos, malene očice i duga usta.

I stade vikati na seljaka:

»Kako..., kako se ti usuđuješ, nositi moju... našu zemlju gore na one vaše krševe. Zar vam nismo, kao psima mesa, dali novaca, na koje ste se vi bacili kao gladni vuci na kost... Što... ili vam nije dosta, ili biste hteli, da vam damo još, ili možda da vam vratimo zemlju?«

Seljak je stajao mirno, nisu ga se dojmile uvrede čovuljkove, već kad on svrši, mirno reče:

»Ne, hvala«.

A čovuljak se pri tim rečima ražesti još jače i stade vikati:

»Kako... ne, hvala —, a evo raznosiš zemlju našu, pseto« i poskoči, odbaci se visoko svojim sitnim nožicama, jedva dohvati seljaka i udari ga preko uha.

Uho seljakovo pomodri, pa pocrveni, a on od bola, ne radi malene šačice, od koje je primio udarac, već od uvrede, skupi, pa raširi usta. Zatim zgrči pesti i udari nesvesno svojom velikom šakom maleno telo ispod sebe.

Čovuljak se zaljulja, pa stade mirno kao da se čudi seljakovoj odvažnosti: ta koliko ga je već puta tako udario! Zatim se zaljulja opet nekoliko puta i pade na tle kao vrećica brašna, tiho, bez buke.

Seljak se okrene, uputi se na brežuljak, prede preko zemlje, koju je iskopao, sedne u kola i uputi se kući.

*

Posle dva dana u jednu kuću u selu uđoše žandari i odvedoše Marka. Za njim je plakala žena i dva deteta, a on ih tužno pozdravljaše okovanim rukama. A u selu je svatko od začudenja kimao glavom: vode dobrog, mirnog Marka!...

Na sudu je on doznao, da je čovuljak, od udarca, juče u podne umro i da ga je došavši u zadnjim časovima k sebi, prokleo i prokazao. I gorostasni seljak zaplače, ne radi toga, što će biti osuden, ne, na to nije ni mislio. Plakaše kao dete radi toga, jer mu bijaše žao tlačitelja svoga...

I rasprava otpoče. Seljak Marko nikad ni reči nije progovorio sâm, nego samo odgovarao na pitanja, kratko i samo ono, što je znao, a od onih učenih govora, koje su razna gospoda govorila, on ne razumede ništa.

Kad su ga, jednog dana, vodili natrag u tamnicu, doznade, da mu je izrečena osuda i da je osuden na 30 godina robije.

Pre nego su ga odveli u glavni zatvor, tamo negde daleko, dovedoše mu ženu i decu. Oni su plakali, ali njegove su oči bile suhe.

»Ovo je sigurno zadnji put, što se vide«, prišapnu tamničar žandaru, koji je kraj njega stajao.

On ču. Zadnji put... zadnji put, a on na to ni mislio nije... Zaplače... zaplače prvi put posle onog plača sažaljenja, plakao je gorko, dugo, grcajući, a sve to više stiskaše k sebi decu i ženu.

Rastaviše ih. Deca su i žena plakali. On ih je u početku mirio, ali kasnije zaplače opet. Odvedoše ga na stanicu, ukrcaše u vagon i odoše.

Kad su prolazili mimo jednog mosta pozdravljahu vlak dvoje dece i jedna žena, pozdravljahu vlak, jer njega nisu videli, ali on opazi njih i htede da im odzdravi, ali mu to sprečiše okovi.

Vlak letijaše dalje. I izgubi ih s vida.

Zadnji put...!

Split *Ferdo Gazin*

NIKITA

I.

. . . I jednoga dana, kada se zasitio grada, Nikita pripaše pojas, navuče sandale i ode. Sve, što je dalje išao, pogled mu je bio sve veseliji, veseliji. Onda stane, okrene se prema gradu i stane ga dugo gledati, da posljednji put upije u se svu njegovu draž. Na ravnici pred njim bliještio se on u tisuću plamenova i čak ovdje čulo se njegovo brujanje. U Nikiti se pojavi neka nostalgija, i u očima mu zatitra čežnja. Ali on pomisli: »Sve će to proći, to je samo bol rastanka«. Kad je to rekao, opet se razveseli, pođe dalje i više se ne htjede ogledati za prošlim stopama. Jer Nikita je bio pametan mladić.

Onda pređe preko rijeke. Na drugoj strani zastane i zagleda se u njezinu srebrnu površinu. »Ako bih se ikada pokušao vratiti ovim putem natrag, neka se utopim u tvojoj vodi!«, reče on i lakše pokroči naprijed, kao da mu je teški teret pao sa srca.

Nikita je išao sve dalje i dalje, a svaki novi korak donosio mu je olakšanje. Kad je prolazio kroz strmi klanac, zastane, ogleda se i vikne u nj: »Ako bih se ikada pokušao vratiti ovim putem natrag, neka se nadamnom sklope tvoje stijene!« I opet mu je bilo lakše.

Tako dođe do jednog jezera. On se baci u vodu i prepliva do malog otočića, koji se nalazio u sredini. Kad je izašao iz vode, sav mokar i zadahtan, vikne u plameno jutro: »Ako bih ikada pomislio, da se vratim u grad, neka ovaj otočić poda mnom nestane!« Onda se Nikita nanovo okupa, da skine i najmanji prašak, koji je možda donio sa sobom iz grada i . . . zaspe.

Živio je tako Nikita dugo vremena sretan i presretan. »Kako je ovdje lijepo«, mislio je on u sebi, »kako je lijepo biti ovdje sâm, daleko od ljudi, od laži, od himbe . . .«

II.

Jedamput, kad je dugo ležao na suncu, pojavi se sumnja. »Zar je to lijepo«, mislio je on. »Svaka životinja, svaka ptica, svaki kukac ima nekoga svoga, a ja sam sam samcat«. Nikita se baci u vodu, kao da će u njoj utopiti te lude sumnje. Jer je on bio pametan mladić. Onda veselo zazviždi i pođe dalje, kao da nije ništa bilo. Ali je sumnja bila tu i sa sobom dovela čežnju, koja se nije ničim dala odvratiti. Nikita je počeo blijediti od neke nesnosne čežnje. I jednoga dana, kad je već toliko narasla, da se nije mogao svladati, prepliva jezero, požuri se kroz klanac, u trku pretrči preko rijeke i osvane u gradu.

Nikita se zabavljao ludo od jutra do večeri i sve su se njegove misli utopile u gradskom blatu. On je zaboravio na svoje zakletve, zaboravio na mali otočić i počeo sve više i više padati iz orgije u orgiju — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Ali je u njemu ipak preostalo nešto od negdašnje energije. Zasitivši se svega zaputi se Nikita svojim starim putem. Išao je pogrbljen i mrk. Prešavši nabujalu rijeku, poruši za sobom most, klanac zatrpa kamenjem, prepliva na otočić i onda odahne.

III.

Nikita je opet živio kao prije. Budio se u rana jutra, kad je još rosa drhtala na cvijeću, i molio zahvalnicu Bogu. Popodne je ležao u hladu stoljetnih hrastova i slušao tajinstveni govor šume. Noću se pružio po svježoj tratini i brojio tisuće malenih zvijezda, dok je negdje u daljini zrikao sneni zrikavac.

Tek kadgod bi kao kroz šalu pomislio: »Grad je stoglava hidra, zamamljiva Sirena, koja te vuče u propast. A priroda! O, kako je ona drugačija. Ona, naša zajednička majka. Koje li razlike!« A onda bi opet nastavio brojiti zvijezde i pjevati jednu nikad nečuvenu prekrasnu pjesmu, pjesmu najsretnijeg čovjeka.

Ali je Nikita počeo sve više i više umovati.

»Ne, grad nije hidra; on je mač, na koji se posiječe onaj, koji ne zna s njime baratati«.

I dok je mudrovao nije vidio, da hoće sam sebe nadmudriti.

»Ne, grad nije ni mač«, rekao bi on, »on je rudnik. Tko kopa tamo, gdje je zlato, za njega je grad sreća. Tko zlato traži u blatu, toga grad, kao strašna neman, proguta«.

Nikita je opet počeo da tuguje. Sva njegova mašta bila je u gradu. Umjesto zvijezda gledao je u duhu gradske svijeće, mjesto šume vidio je ogromne kućerine, a mjesto tratine crni kameni pločnik. A onda je došla čežnja. Polako, neprimjetivo. On se borio protiv nje, ali je nije mogao pobijediti, jer je ona bila u njemu.

. . . Nikita odluči, da opet pođe u grad, u grad svojih sanja. Ali zapanjen stane. Jezero je bilo burno i crno, a njega je bilo strah. Onda počne da kida velike grane, da ih povezuje šibljem i jednoga dana prepliva on jezero. Potrči do klanca: tamo silno, gorostasno kamenje. Nikita se kao lud baci na tu zapreku. U bjesomučnoj čežnji on je odnosio kamenje, koje ne bi petorica ljudi digla, i bacao ga na stranu. A svaki kamen, koji je pao, kao da je dovikivao opomenu: »Ne idi, Nikita. Ne idi, Nikita«.

Ali on to nije čuo. Pred njegovim očima lebdjela je kao krasna fata - morgana grad, i on je radio nadčovječnom snagom. A kad je onako krvav i ranjav protrčao kroz klanac, jeka njegovih koraka kao da mu je kazivala: »Ne idi, Nikita. Ne idi, Nikita!« On je samo trčao naprijed i jedini krik, koji se poput velike rijeke razlio u toplu noć, bio je: grad, grad.

Kad je dotrčao do rijeke, zastane. Most je bio porušen. Pred njim je klokotala nabujala, strašna i crna voda. Nikita kao da se pokoleba. Ali u daljini ugleda drhtava svijetla grada i začuje poznati šum. Čežnja je pobijedila. Nikita se baci u bujicu i htjede da zapliva. Ali je rijeka danas bila strašna. Ona ga kao maleno drvce povuče za sobom. On se očajno borio i sa čežnjom gledao u svijetla, koja su se sve više i više gubila u noći. Onda ga je nestalo.

Rijeka je tekla dalje i kao da je mrmorila: »Nikita, Nikita«, a vrba je svojim vrškom mahala po zvjezdanom nebu i potresena povjetarcem, kao da je šuštala: »Nikita, Nikita!«

Zagreb *Hrvoje Ostojić*

UMIRANJE

Usijane atmosfere mahnitim letom jure
nekud u sive daljine,
blijede zvijezde u blijedom nebu drhture
i padaju u sive dubljine.

Na golom drveću treperi zadnji list
i pjeva samrtne simfonije,
zemlja blatna, bičevana i razapeta ko Hrist
moli beskrajne litanije.

Umire plavo vrijeme, padaju plave doline
u sive ponore bezdane,
skapavaju jata vrana, sablasno huču buljine
i bježe pod krovove samotne.

Crveno sunce iza sivog horizonta izlazi
i sakato se smije,
lagano preko njega zlokobni oblak plazi
i opet ga nestaje.

Sve umire. Sve skapava.
Jedna mutna rijeka u daljini huji.
A sjeverni vjetar magle rastjerava
i sivim uzduhom zadušljivo bruji.

Zagreb *Ivo Kozarčanin*

БОЈА САДАШЊИХ ЦВЕТОВА

Ја видим да сам слаб, ништаван, мали
О судбо моја зар се тако ради!
З р твоје страшне коштуњаве руке
Хоћеш да ставиш на мој живот млади?!

Бежи од мене! Мог живота пути
Јачом се руком стварају и дижу
Сањиви свете, тргни се из мрака
У мор/ страсти твоја деца гмижу.

Мени се чини: Нема више воље
Да викне „напред". Све се пушта ниже
Човек и слабост, подлост и врлина
Корачају једно другоме све ближе

Велики Творче! Загрми с висина
И сруши у прах ову света слику,
Чији је цртеж и колорит боја
Сликао народ у Твоме облику.

Омладино, стреси клонулости маску,
Распири вољу што у теби тиња
Корачај крепко из блата и кала
Јер то је место — место животиња.

Ја видим да сам слаб, ништаван, мали
О судбо моја зар се тако ради
Зар твоје страшне коштуњаве руке
Хоћеш да ставиш на мој живот млади?!

Срем. Карловци *Сш. Н. Недић*

У ЗОРУ

. . . И тихо звезда за звездицои гасне
Месец малаксава . . .

Са земље као са кадионице
Диже се магла плава
Некуд далеко горе . . .

Душо,
Прими у се песму птица
Нек' и у тебе једном заклица
Песма лепоте, младости.

Срце,
Осети се ти што је младост права
Па пусти песму нек се чује свуда,
Нек' јечи, звони као звона луда
И нек' се диже као магла плава
Некуд далеко горе . . .

Срце и Душо,
Осетите и ви сву лепоту зоре . . .

Цешиње *Влад. Алексић*

РАЗОЧАРЕЊЕ

Одмицали дани, пролазило време,
ја сам задржавао обману пролећа —
јер у моме врту још бејаше цвећа:
цветале су плаве хризантеме.

И упркос ветра и упркос кише
што горама бујне косе расплетаху
и спомен пролећа што га нема више
оне још цветаху.
Ал' гле, ово јутро
кад кроз густи застор пропушташе зраке
пропусти и траке
непојамне страве и наговештења
А кад устах, крикнух од изненађења
и на хладно окно наслонивши чело
запевах са ветром посмртно опело
па гроб хризантема што их је мраз утро
и на нов бол што га то донесе јутро —
бол разочарења.

Београд *Добри Бабић*

МИР У ДУШИ

Ноћас сам тих и миран,
Душа ми спокојно спи —
А срце бије тихо, тише
Као да нема у њему више,
Ни једне искре бола.

Борови сетно шуме
Иза прозора мог
Као да би и у ме,
Унети причу шума свог:
Немирног и заносног.

Ал, ја сам тих и миран,
Душа ми срокојно спи —
А срце бије тихо, тише . . .

Чачак *Драгић Р. Весковић*

У ПРОЛАЗУ

Нижу се плачни једнолики дани
Са кликтајем бола што вечито бдије, —
Док судбе осмех као да се крије
У калу нада давно покопани!

У вечери касне до клонућа ридам,
Слутње ми душу распињу ко Христа
И усахну младост што више не блиста, —
И у срцби бола ојађено кидам

И крвавим вео прохујалих дана.
Пролазе безумно као црна јата . . .
На стази живота не сусретах брата,

Да са њим делим вапаје са усана,
Но вечито слушам оличени грех
И — место утехе: циничкй смех.

Шабац *М. Радовић*

PROLETNA SLUTNJA

Za čim čezne tako željno, dete,
kroz bono jutro, tvoja duša snena?

— Rekla mi je nana,
da će jutros, kad grane veliko, sjajno Sunce,
doleteti laste i zapevat jablan.
Proleće će svanut
i žute leptire rasut mi po duši.
Ja čekam, pod jablanom čekam,
da me radost proleća zagrli.

Ne brini, dete, biće bolje,
da ti u srcu čežnja uzaludu ne izgori,
jer gorko će, gorko tvoja duša proplakati
Kad sretne umornih oblaka setu mesto čežnjivi neba sjaj.
Ne brini,
biće bolje!

Kotor *S. Miločer*

SREĆI!

Zašto mi ne dodeš, o zemaljska sreće?
U treptanju zvijezda, tajanstvenih noći,
Kad plačem u tuzi, misleć da ćeš doći
Da odneseš boli. O, jedina . . . sreće!

Zašto mi ne dodeš u jutarnjoj rosi?
Kad nestaje tame i život se budi,
I kada Te željno očekuju ljudi
Da dodeš mirisom, što ga lahor nosi.

— — — — — — — — — — — — — — —

Dodi, ah dođi, bar jednom i meni!
Dodi, bar u svijetlu sunčevog karmina,
Na mekanom krilu večernjeg zefira.

Dodi, da samo časak proživim u Tebi,
Da Te samo poznam, sreće! Tko si?
Da okusi duša i život bez bola.

Ogulin *Draginja Jančić*

КРАЈ ЈЕЗЕРА У ПРЕДВЕЧЕРЈУ...

Седим на једноме камену крај језера и посматрам како се дуго последни сунчеви зраци опраштају с љупким таласима, залазећи за околна брда и позлаћујући им врхове! Да не би још хтели грејати својом благом топлотом језера, миловати му плавичасто-бледе таласе и огледати се у његову дну?!

Вода се узбурка и поче да прелива у безброј разних зрнаца, која се доспевши до обале распршњавају о мојим ногама. Као да би ми свако хтео рећи како је на средини језера, које већ обухваташе сутон, а где моје очи не могу да назру.

Како ми души у том часу задаје сету тај сутон; већ све у њој тоне . . . Гле, као да се опире језеро, још блиста на понеким местима у светлим прамичцима!... Не . . . то одблесци азурног неба, по ком су расуте звезде, почињу вечерњу причу и лебде над успаваним таласима . . .

Како је језерска површина изложена свим променама, каква сличност с мојом душом! У срећним тренутцима одушевљава се и блиста од задовољства, а у часовима сете овије се болним омотачем и хладном самоћом . . . Све је изложено разним променама, разликама и наизменично се ређа на истој ствари.

Све утону у ноћни вео. Отргох с језера очи, које се досад купаху у њему, и почех се удаљавати од њега . . .

Шабац *М. Т. Владиковић*

POVRATAK

Umukoše ratne trube, presta rika topova, zrakom se ne prolamaše strašna tutnjava i blesak vatre.

Sve se stišavalo. Još se po nekim mestima dizao dim, da ga posle nekog vremena vetar odnese, i da pokaže razrušena ognjišta, porušena i izgorela stabla, da pokaže razvaline nekadašnjeg sela, pustoš mesto života, ugarke mesto cveća...

Iz daljine se razlegne jauk, da ga zatim koji umirući čuje i kao odjek duše pošalje drugu zajedno za istu misao... braneći svoju grudu.

Pod opaljenim hrastom ležao je obliven krvlju, kaljav i bled vojnik, plave kose. Polagano otvorio oči i kao da nije osećao nikakav bol, pogleda hrast, nasmeši se, ali odmah mu se usne strahovito zgrče. Htede se dići ali snaga ga izdade i on klonu još dublje k zemlji.

Još nije zar zapažao, da mu je ruka raznešena? Bolelo ga je strahovito, a nad njim se vile grančice i grane stabla hrabrosti, ali i ono beše napola uništeno.

*

Žito je dozrevalo. Žuto klasje se leluja, a kroz uzanu stazu koračala je devojčica puna života, čežnje i snova, licem ozarenim srećom. Kovrčice kose igrahu se po rumenom licu, koje ovenčavaše venac crvenog maka. Podrhtavahu nežne latice purpurnoga cveta kao i njene usne pod lakim povetarcem. Činilo se, da je i jedno i drugo želelo, da se preda Njemu, da ih odnese tamo iza zamagljenih gora, drugim poljima, k Njemu, koji je otišao, da se bori za Nju, za sve ovo, što je okružuje...

Volela ga je. Ona je očekivala Njega snažnog i lepog. U njegovim očima, u tom plavilu mora, uvek je svetlucalo nešto neshvatljivo i nemirno, a sada, sada će pročitati, da je to ispunjeno i ostvareno. On će se vratiti s bojišta kao junak, i tada će smeti uzdignuta čela u predvečerje proći s Njom kroz selo. Sve brane, koje ih dele, pred njegovim smelim pogledom iščeznut će.

Jer val sa žita svih seoskih Njiva pohrlit će k Njemu, da mu zahvale, što nije dopuštao, da ih tuđinska ruka pokosi. Sva stabla zašumet će pesmu oduševljenja, i raširiti svoje krune da načini hlada Njemu, koji se zamorio braneći svojim grudima put k Njima, da ih ne sprži plamen ratnog ognja. Sve će njemu biti namenjeno toga dana, kada se On Pobednik vrati. Tada će svako zaboraviti, da je On siromah.

Zanešena ovim mislima poleti u selo.

*

Polja su pokošena. Stabla su išarana mnogim bojama, a žuto lišće umire i opada svakog trenutka, da zauvek bude zaboravljeno. Tihom seoskom cestom po kojoj se samo još po gdekoje dete u prašini igralo i koja starica sedeći premišljala o prolaznosti, koračao je polako bedan, bez ruke, u vojničkoj poderanoj odori jedan vojnik. Po bledom omršavelom licu kupiše se graške znoja, koje je s praznim rukavom otirao. On se pognuo, i videlo se, da s naporom ide dalje, jer mu je ostao do njegove kolibe još kratak, ali najteži put, jer On se približavao sve bliže, da li milostinji ili zaboravu...?

Već je bio pred ogradom njene kuće. Lako uzdrhta i diže više glavu, kao da je želeo, da je pre ugleda. Kada je bio kraj dovratka istrči ona, ali ugledavši ga zastade i pogleda ga. Poznade one lepe plave oči, ali u njima ne mogaše ništa ugledati, jer se behu zasuzile...

Opet uze prazan rukav, otare suze, ali kada htedne da joj nešto rekne, nje već beše nestalo. Ona je pobegla ... od Njega.

Išao je dalje, a iz daljine je hučao vetar. To se javljao onaj hrast, s kojim je zajedno zaboravljen i koji ga je dozivao, da se vrati tamo, jer jedini On može da shvati Njega, On koji je jedini s ostatkom svojih grančica otpevao pesmu veličine njegove hrabrosti, ali ga nije čuo jer tada je on nesumnjivo mislio na one, zbog kojih je sebe žrtvovao.

Julija Miškov

KUKČIĆ

Bilo je krasno ljetnje jutro. Sunce je žarko sjalo s vedrog nenaoblačenog neba. Lišće je lelujano vjetrićem pjevalo svoju srebrenastu, šuštavu pjesmicu. Šuma je odzvanjala od veselog cvrčanja zrikavaca. Sve je bilo ispunjeno radosnim zvukovima, koji sačinjavaju tišinu ljetnjeg dana.

Mali je kukčić izmiljio iz svoje rupice. Bojažljivo se ogledao oko sebe i počeo polako puzati tankim, drhtavim nožicama k svome cilju, velikoj sunčanoj pjegi, tamo na kraju grane. Dugo je, dugo puzao, dok je došao do nje. Tad je blaženo opružio svoje poput niti tanke nožice i osjećao, kako kroz njegovo malo tjelešce prolaze tople, životvorne sunčane zrake. Znao je, da je lijep, da se njegova krilašca ocjelna sjaja prelijevaju u svim bojama, i bio je sretan. Zavidio je zrikavcima na njihovu cvrčanju, kojim izjavljuju svoju radost. Činilo mu se, da njegovo maleno tjelešce postaje ogromnim i neizmjernim, da obuhvata sav svemir i suzice su ganuća grunule iz njegovih malenih okašca...

Najednom... zrak se zatresao od oštrog lomatanja krila. Velika je ptica, njegov stari dušmanin, zasjenila sunce i kružila nad njegovom granom. Mali se kukčić sasvim pripio uz stablo. Cijelim su mu tjelešcem prolazili srsi strave. Neprestano je ponavljao samo jednu misao: »Oh, samo da me ne vidi, samo da odleti!« Opet je osjetio, kako je malen i bespomoćan. Sasvim su ga ostavile predašnje radosne misli. No hvala Bogu, ptica je odletjela. Na grani se opet pokazala svijetla sunčana pjega. Mali se kukčić pomalo smirivao. Opet se cijelim njegovim tjelešcem rasprostro osjećaj ugode i toplote. Mali je kukčić raširio svoja sićušna, divno obojena krilašca i poletio toplim, svijetlim prozirnim uzduhom prema suncu. Zuj je njegovih krilašca bio najljepša pjesma suncu, radosti, životu...

Bilo je ljeto. Vjetrić je tiho poigravao lišćem, a zrikavci su zaglušno cvrčali svoju radosnu pjesmicu...

Zagreb *Stojan Marković*

RASPUTIN I FOMA FOMIĆ

U našoj literaturi nalazimo mnoga djela od raznih pisaca, koja su sadržajno veoma slična. Na pr. Matavuljev »Bakonja fra Brne« i Ćorovićev roman »U ćelijama«, »Smrt Smail-age Čengijića« i »Gorski Vijenac«. Vrazove »Đulabije« i Nemčićevi »Leptiri« i t. d. No ima i takvih primjera, gdje se koji naš književnik ugledao u kojega drugoga evropskoga pisca. Jasan je primjer ovoga Vojislav Ilić u svojemu »Ribaru«, koji se može usporediti s Lermontovljevim »Demonom« i Goetheovim »Faustom«. Faust odgovara Ribaru, a Mefisto Demonu. Obojica žele od zloduha sreću, a u momentu njezina nastupa, oni propadaju. Samo se na koncu djela razlikuju, jer se Faust spasava, a Ribar odlazi s Demonom u ponor, noseći sa sobom idol.

Ali često susrećemo u romanima glavna lica, koja su svojom individualnošću identična mnogim tipovima u životu. Takva usporedba se može postaviti također između Rasputina i Fome Fomića, glavnoga lica u romanu Dostojevskoga »Stepančikovu«.

Obojica Rusi, obojica parveniji. Jedan djeluje na carskom dvoru Nikole II., a drugi na boljarskom imanju Stepančikovu.

Rasputin, mužik iz sibirskoga sela Pokrovskoga, živio je razvratno. Sibirske stepe i baruštine bile su mnogo puta njegova zakloništa pred progonom pravde. Pukim slučajem obrati se i postane »starec«.[1] Naskoro ga je cijela Rusija cijenila kao »živoga sveca«. Za to je čula i Aleksandra Fjodorovna, ruska carica i majka Alekseja Nikolajevića, nasljednika prijestolja, koji je bolovao na hemofiliji,[2] te ona pozove Rasputina, da svojim molitvama izliječi njezina jedinca. Alekseja su više puta izliječili liječnici, ali je lakovjerna carica to uvijek pripisivala Rasputinovim molitvama. A jer se i nadalje sva njegova duševna moć bazirala na religiji, stekao je u carice neograničeno povjerenje. Rasputin je za nju bio čuvar ideala, morala i istine, dok je on zapravo bio perfidan tip, u kojemu je brujio kaos putenosti, zločinstva i svetosti. Tako Rasputin postaje caričin Mefisto.

Foma Fomić dolazi na Stepančikovo kao dvorski lakrdijaš, ali se s vremenom ovdje upravo zacario, i njegovoj tiraniji nije bilo kraja. Njegov sugestivni duh spleo je mrežu, u koju je nesamo svojega gospodara, feudalca Jegora Iljića Rostanjeva i njegovu majku, nego i cijelu aristokratsku svojtu na Stepančikovu, ulovio kao pauk muhu. Do te lovine dolazi on izrabljujući vjerski fanatizam i slabu obrazovanost svoje okoline.

Plemenitost, čovjekoljubivost, svetost, to je bila samo lijepa maska, pod kojom se sakrivao pravi Foma, utjelovljena laž, hirovitost i podlost.

Njemu se na imanju klanjahu kao genijalnome umu, kao anđelu kreposti, dok zapravo strepe pred idolom idiotstva.

Car Nikola II. bio je bojažljiv, bez pouzdanja u sebe, te Rasputin postaje kormilar njegove volje. On je smjenjivao i postavljao ministre, a slovio je kao markantna ličnost i u Dumi.[3] On je u svojoj superiornosti nad carem rapidno napredovao, a vrhunac toga vidimo god. 1914. u zametku svjetskoga rata, kada car Nikola II. brzojavno pita Rasputina, koji se u to vrijeme nalazio u Pokrovskom, da li će biti probitačno po Rusiju, da se i ona uplete u svjetski rat.

Kao »svetac« i političar bio je Rasputin kameleon. Iza noći, provedenih u orgijama, prikazivao se u vjerskoj ekstazi i patriotskom entuzijazmu, dok je danas utvrđeno, da je Nijemcima dobro služio za kompromitiranje dvora, što su pospješavali i carevi doglavnici, provocirajući intrige između cara i Dume.

Pogledajmo dalje Fomu Fomića. On se s vremenom vladao upravo despotski, i njegova hirovita duša u raznim izmišljajima, gonjena egoizmom, išla je u bezdan. Da Stepančikovu poda tobože jak aristokratski ton, uči služinčad — staru i mladu — francuski, ali takovom metodom, da nije imao nikakva uspjeha.

Foma Fomić se pokriva velom čudoređa i čiste aristokracije, te želi te »svoje« krasne osobine usaditi u srca sviju na Stepančikovu. Jedan takav pokus izveo je na naivnom muktašu Falaleju, kojemu je zabranio pod prijetnjom izgona sa imanja, da više ne smije sanjati o bijelom biku, jer to upravo oskvrnjuje pojam aristokracije, nego neka sanja o događajima iz aristokratskoga društva. No Falalej je i nadalje sanjao o bijelome biku, a to je čista psihološka pojava, jer mu je spoznaja o njemu uvijek bila u svijesti, te se svojom funkcijom očitovala i u snu.

Rostanjev je bio samo titularni gospodar Stepančikova, dok je Foma vedrio i oblačio, te u svojoj drskosti triumfira, kada ga Rostanjev mora zvati »Vaša preuzvišenost«.

Rasputinova moć počela se i klimati, jer se na carskome dvoru našlo lica, koja su ga htjela otkriti i razoružati. Tako ga pokušava raskrinkati guvernanta Tjučeva, ali uzalud. Isto pokušavaju vladika Hermogen i arhimandrit Teofan, ali ih carica dade protjerati. Uvjerenje, da je Rasputin čist i nevin poput anđela, te da baš zato postaje često žrtvom različitih intriga, uhvatilo je u carskih suverena već dubok korijen, te ga je bilo teško iščupati. No Rasputin je ipak uvidio, da je njegov farizejski položaj već raskliman, te da ojača svoj religiozni popularitet, hodočasti u Jeruzalem, ali prekasno je. Njegov autoritet je već slomljen, i on za svoja crna djela, izrabljujući vladarevo povjerenje u infamne i zločinačke svrhe, primi zasluženu plaću.

U noći 30. decembra 1916. bi ubijen od zavjereničkih ruku, i onda bačen u hladnu Nevu. Time je zauvijek bila prekinuta njegova zločinačka karijera, i tako ne doživi tragediju carske obitelji god. 1918. u Jekaterinburgu.

S vremenom počinje opadati i Fomina despotska moć. Guvernanta Nastja i student Sergej žele s njega skinuti kreposni veo, i prikazati ga u pravome ruhu, ali nalaze na čvrst otpor u generalice, Rostanjevljeve majke. Za nju je on još uvijek bio sveti i svemožni Foma.

To je Foma i nadalje zloupotrebljavao, te je moralo doći do katastrofe. Rostanjev predviđa zlo i želi ga spriječiti. U tu svrhu nudi on Fomi priličnu hrpu rubalja za njegov rad na Stepančikovu. Time bi Foma bio isplaćen, i mogao bi se mirne duše udaljiti s imanja. No Foma novac odbija s namjerom, da obnovi svoj stari autoritet, i da se dokopa opet svoje stare moći, ali mu i taj zadnji trzaj urodi jalovim plodom.

---

[1] Asketa, koji rado pomaže duševnim patnicima (u Rusiji).

[2] Najmanja tjelesna ozljeda proizvodi vrlo opasno nutarnje krvarenje. Medicinski neizlječiva bolest, a nasleđuju je od svoje majke samo muška djeca.

[3] Narodna Skupština.

Rostanjev je naime htio oženiti svoju guvernantu Nastju, ali je taj brak htio omesti Foma, i zato ga Rostanjev protjera sa svojega imanja. Bilo je to jedne kišovite noći, i Foma uplašen od gromova i bljeskanja vrati se ponižen na Stepančikovo.

Dakle, vidimo, da su Rasputin i Foma prebrzo trčali stepenicama života, i dospjevši na vrhunac slave i moći, brzo padaju. Samo što Rasputin svršava naprasitom smrću, a Foma, na ruševinama staroga svemožnoga polažaja, dočeka na Stepančikovu i smrt.

Osijek *Josip Hlobik*

NOĆNA IDILA

Noć je pokrila zemlju
Sa svojim tamnim velom,
I neka tužna sjeta
Vlada prirodom cijelom...
Ja sam sâm...
Sjedim kraj morskog žala
I gledam nepoznati put
Jednoga sitnog vala...
...Meni se čini, kô da
Valovi pjevaju melodiju svetu,
A pogled na prirodu nijemu
Budi u meni sjetu...
...Tamo daleko na obzoru nijemom
Mjesec se javlja blijedi...
...A moje oko se sklapa,
Još samo malo u more gledi...

Šibenik *Ratomir Đ. Martić*

MAJCI

O, draga majko, koliko te volim!
Volim ti kosu od srebra čistoga
I oči blage, za koje u Boga
Po ceo dan se molim, molim, molim.

Volim te suhe, smežurane ruke
I blagi osmeh. I znam dobro: ti si
Prošla kroz patnje, bolove i muke
Zbog svoga sina — a žalila nisi.

Ja znadem, majko, da u tvojoj duši
Bejaše nekad toliko gorčina
Zbog mene, tvoga nevaljanog sina...

Ti si mi ljubav, svetla kao sunce!
Sve drugo gledam sa okom oholim —
O, draga majko, koliko te volim!

G. Šutić

AKORDI KLAVIRA

Ko šapat noći,
vjetrića laganog, što predvečer struji uz prozor,
razliježu se mili zvuci,
akordi klavira u mirni zrak.
Ko bolni odjek što se trza
i prekida iz duše nevoljne
prodire akord tišinu,
ko tminu vrućeg sunca trak.

Kroz otvoren prozor dopiru zvuci ko iz daljine...
Akordi drščću...
trepte...
i plaču...
ko drago kamenje prosiplju se u noći...
Preko kruna kestena i lipa
plivaju ko zvijezde vedroga neba...
Odlaze... daleko... u nepovrat...
Nikada natrag više ne će doć...
Samo moja miso lebdi uz njih,
a srcu uz melodiju njihovu pjeva...
pjeva za akordima,
što pobjegoše u tamnu noć...

Čakovac *Srećko Kovačević*

U SUTONU

Kad proljetno sunce
U rumeni tone,
Kad: Ave Maria!
Zvonovi razvone
I kad vreva stane
I grane zazuje
I zefiri struje:
Duša mi se gane:
Od ganuća tada
Mlada moja duša
Pjesmu sreće sklada
I prirodu sluša.

Vinkovci *K. Ivanov*

OH, BOŽE, ZAŠTO!?

Kada se rađa dan —
sjaj zvezde umire.
Kad jedan suze utire
i počne da se nada —
drugi u bedu pada.

Oh, Bože, zašto
rađanje nečije
smrt nekom mora biti,
kad nekom sreća zasije
neko da mora suze liti.
Oh, Bože, zašto!?

Pakrac *Stevan Carević*

PISCI IZ JUŽNE SRBIJE

Južna Srbija od uvek je privlačila veću pažnju no neke druge naše pokrajine. Njen narodni govor, isto toliko interesantan koliko emocionalan i muzičan; petvekovne borbe i uticaji sa bugarske, turske, grčke i arbanske strane; njeni pečalbari, neimari i skromni umetnici velikih talenata; borbeni, temperamentni i zahuktali buntovnici s jedne strane, i mirni povučeni fatalisti s druge strane; svi mogući uticaji, naravi, psihe, mentaliteti ukršteni u najžešćoj borbi, što se ikada možda zbila; ogromne stihije suprotne i nesrazmerne — glavne su osobine, koje su oduševljavale i pokretale mnoge ljude i naraštaje. U njoj su našli inspiraciju Ivo Vojnović, Vojislav Ilić, Jovan Skerlić, Mirko Korolija, Milutin Bojić, Vladimir Nazor, Stanislav Krakov i mnogi drugi, skoro svi naši najbolji književnici. Južna Srbija prepuna je sirovog, neprerađenog materijala i ona čeka svoje opisivače: pripovedače, romansiere i pesnike. Mnogi, koji su se njome oduševljavali, dali su odlomke njenog života, izvesne otkucaje, ali nisu uspeli da uđu dublje u njen život, u ono, što je bitno.

Iz velikog niza njenih opisivača treba izdvojiti četiri pisca, koji su u njoj nikli, razvijali se i koji je najbolje poznaju. To su gg. Grigorije Božović, dobro poznati pripovedač iz beogradskog dnevnika »Politike«, čiji su radovi impresivno i toplo pisani, sa izvesnom jezgrovitošću, uvek privlačili ne mali broj njenih čitalaca; Anđelko Krstić, pisac većih sposobnosti no reputacije, skromni saradnik Carigradskog Glasnika, Dela, S. K. Glasnika, Misli, Južne Srbije i Južnog Pregleda, pisac mnogih pripovedaka, neskupljenih do sada još ni u jednoj zbirci; Zarija R. Popović, pisac dveju triju knjiga, prožetih toplim i iskrenim patriotizmom, i Tomo Smiljanić-Bradina.

G. Grigorije Božović, nesumnjivo je od sviju najzapaženiji. Za dvadeset godina književnog rada uspeo je da stekne solidnu reputaciju, tako da je malo onih, kojima bi njegov rad bio potpuno nepoznat. On za nosioce svojih pripovedaka uzima legendarne heroje, ljude »čiju malo pokaznu vrednost, a titansku snagu za dela ne uklesa ni naš ep, ni Njegoš«. On voli ono što je staro, puno junaštva i legendarnosti. A u Južnoj Srbiji, večitom poprištu najrazličitijih borbi, zemlji punoj tragike i klasike, g. Božović je mogao naći taj blagodarni i neiscrpni materijal. Ličnosti njegovih pripovedaka izvršioci su divnih dela, vitezovi, koji imaju neodoljivu želju, da prosipaju krv, kako za najsvetije stvari, tako i za najmanje, samo ako se remete sa poretkom postavljenim još u vreme starca Dukađina. I pored te glavne niti kroz njegove pripovetke druge se i ne provlače. Socijalni elemenat, koji nalazi svog odličnog interpretatora u g. Anđelku Krstiću, sporedan je. On probija samo na nekoliko mesta, u Biteljskim bogaljima, Ljutoj Nemani, Raku Kozarevcu i t. d. U opisivanju svojih ličnosti g. Božović ne zaseca duboko pod kožu. Sa nekoliko patetičnih mesta, sa sjajem, klasičnim govorom, on je uspeo. Njegova je »snaga u portretisanju, dakle više slikarska nego književnička« — rekao je jedan njegov kritičar — i tome se nema šta dodati ili oduzeti. Kod njegovih junaka nema onih plačevnih drama, bojeva srca, onog što poglavito odlikuje umetničku pripovetku. Ličnosti, koje opisuje, toliko su proste, to je planinski narod, zapojen viteštvom još u mladosti, odrastao uz narodnog pevača, rzanje konja i zveket oružja. U njihovoj svesti pojmovi i shvatanja su jasni i utvrđeni, i prekrši li ih ko — strada. Takođe ne preovlađuje interesovanje za opisom žene. Ali to nije zato, što g. Božović ne pokazuje sposobnosti za razumevanje njene složne unutrašnosti, no što je realistički opisivač života i prirodno je, da će žena, koja je u tom životu na drugom ili trećem mestu, biti tako isto zapostavljena u pripovetkama. Ali, pravde radi, u dvema trima, ona izbija na površinu i cela pripovetka dolazi zbog nje, od nje. Ona je tada obično čulna u smislu jednog Bore Stankovića u prozi, ili jednog Milutina Bojića u poeziji. Interesantno je, da kod g. Božovića, kao i kod Janka Veselinovića, nema mnogo opisa prirode. — I ako se produži ovim putem, kod njega se može naći još dosta ovakvih karakteristika, koje mu neki pripisuju i u greh. Potrebno je od svega toga zabeležiti da g. Božović nije u osnovi svojoj realista, kakav se na prvi pogled čini. On voli da svoje junake malo romantizuje, da im da onu zlatnu aureolu, o kojoj govori g. Bogdan Popović. On je rodoljub, idealista i fanatik. Zato i voli ono, što podseća na Kneza Lazara, Jugoviće i dr. Po tome je čuven i u tome je ključ njegovih uspeha. »Njegove ličnosti ne osvajaju umetničkom obradom, nego veličinom svojih podviga«, a ti podvizi su toliko veliki, toliko emocionalni, u njima ima toliko vatre, bleska, krvi, svega onoga što nam je ostalo od dedova da g. Božović neodoljivo osvaja, privlači. I zbog toga će i ostati ne samo kao jedan od najboljih reprezentanata Južne Srbije, no i jedan od najpopularnijih naših književnika.

G. Anđelko Krstić je počeo odavno svoj književni rad. Još 1904. god. u Carigradskom Glasniku, nedeljnom listu koji se trudio da očuva i podigne srpstvo u potlačenoj Južnoj Srbiji, g. Krstić je štampao, u početku pesme; đački duh, pokretan, lak i gibak tako da i nehotice podseća na Milorada Petrovića, pisca Seljančice i omladinskog barda Branka Radičevića. Jedna njegova ljubavna idila ovako teče:

Tuda prođoh, do nje dođoh
— vezaše;
Nazvah Boga — možda s toga
ustade;
Malo ćutnja, kao ljutnja
nastade;
Pa ću reći ko moleći:
devojko!

i cela se ova »ljubavna zgoda« svršava poznatim Brankovim stihovima iz pesme Cic:

Pevac pevnu
kod praga
Ode sanak, varljiv mamak
bez traga.

U istom listu g. Krstić je štampao još nekoliko pesama ovakve vrednosti. — 1905. god. on je već manje mlad, manje idealista i na stvari gleda mnogo trezvenije. Zato ga sada više i interesuje pripovetka. G. Krstić je u tim radovima suviše početnik; on počinje kao i Janko Veselinović, sa opisom narodnih praznika i običaja (Bele Poklade), daje izvrstan materijal etnografima i utvrdivši se malo, piše pripovetku sa tezom: da popularniše poziv učitelja (Učitelj u našem selu). Po sebi se razume, da je jedan mlad čovek sa ovakvom pripovetkom

imao više štete no uspeha. On se uzaman bacaka, vidi, da je pošao dalje no što je određeno; zato se vraća nešto unazad, neprestano radi, njegov se talenat produbljuje i proširuje. 1910. godine izašla je u Delu Nova Godina, u kojoj se može naučiti, kako se u krajevima ohridskoga Drimkola slavi nova godina, ali sve je ostalo bez većeg utiska. 1910. g. u Srpskom Književnom Glasniku g. Krstić definitivno izlazi i od tada stvara solidne stvari, najbolje, što je izašlo ispod njegova pera. Socijalni problem nalazi u njemu odličnog interpretatora i on ga s ljubavlju obraduje. On od tada grmi protiv »poštenih lopova«, onih, koji na očigled sviju kradu, štićeni od Turaka, a niko im ništa ne može. On je branilac sirotinje, tlačene i potlačene. Nižu se slike sve bednije i bednije, kolibe bez poda i prozora, sa krovom od ševara, olepljene blatom. Ljudi spavaju zajedno sa stokom, jedu so i piper, a hleb je nešto gori od proje. Zaradu, bakrene stvari, sve, što je bolje, otima obesni Turčin. Izmišljeni dugovi na svima stranama; njive, livade — sve odlazi. A čovek se ipak drži. On istina ne zna ništa. U detinjstvu su mu pričali o Srbiji, »zlatnoj Srbiji«, ali ona je daleko, a to je davno bilo, i on se miri sa sudbinom; gubi malo po malo svest o samome sebi i još malo, pa je ludak. »Trpi trpi« govori filozofski. Beda, plač, nemi govori najvećih tragedija — to je život. I g. Anđelko Krstić, našavši se u takvoj sredini, ustao je, zagrmeo, postao narodni tribun. Ali nedostajala mu je širina zamaha, moć produbljivanja i sjajna retorika, pa da bude pravi tribun. U tome je i uzrok njegova nedovoljnog uspeha. Pored toga, g. Krstić opisuje ono, što je karakteristično i što odmah upada u oči. To su anormaliteti, ne retki u Južnoj Srbiji, i oni sipaju takve misli, da se na njih mora svako osvrnuti.

Čudnovato je, na prvi pogled, da u vreme, kada su patriotske tirade bile u jeku, kada je g. Božović u nesputanom desetercu opevao Sinadina, Zlatetu, Staletu, onog starca iz okoline Giljana, koji govori kao div Antej — da se g. Krstić nije poveo za to strujom. Koliko je nama poznato, jer do svih radova g. Krstića, na žalost, i pored najbolje volje, nije nam bilo moguće doći, on ni u jednoj pripoveci nije smatrao za dužnost da opeva heroje i slavi sjajnu prošlost. Po našem mišljenju g. Krstić ima opravdanje u tome, što opisuje život onakav, kakav jest, bez ikakvih primesa dovučenih iz škole ili sa kojeg drugog mesta. To medutim ne znači, da je g. Krstić manje patriota.

G. Zarija R. Popović, takode, radi odavno. Do sada je izdao nekoliko knjiga pripovedaka, a jedan dobar deo je ostao rasturen po raznim listovima. On opisuje onaj deo našega naroda, koji živi oko Morave i Giljana. Njegove ličnosti nisu legendarni buntovnici; on nema mnogo osećanja za socijalni problem. On radije zahvata po nešto iz života, i to poglavito ono, što je u saglasnosti s njegovim unutarnjim dispozicijama. Patriotizma, zaista, ima, ali on ne opisuje one mlade junake, koji vesela srca i s pesmom polaze u rat. On ostaje u gradu i beleži brige i sumnje njihovih roditelja, blaga talasanja njihovih duša. Zato je vrlo sentimentalan, romantik, i zato pokazuje više sposobnosti za opisivanje žena, i to starijih žena, onih, kojima je vreme iscrplo snagu, obelelo kosu i ostavilo traga na licu. Ruška, Mitra, Sutka i mnoge druge samo jecaju, i krše ruke, pune su neke neodredene sete, sumnje: Šta im rade deca, kako li je njenom mužu? — to su pitanja, koja ih muče, izvlače i ono malo snage. Retko, vrlo retko g. Popović opisuje nešto veće, sjajnije, bliže g. Božoviću. Njegov pop Đorde i pop Mika možda su jedini izmasi iznad običnog i glavnog. I u tome g. Popović nije do sada pokazao neki naročiti uspeh. Jedna od njegovih najboljih pripovedaka nesumnjivo je Neoplakani Grob, duga kao i sve, puna suza, vapaja, nostalgija, nečeg mističnog što je u nama, a neizrecivo je.

G. Popović je mnogo radio: bibliografija njegovih radova verovatno bi sadržala preko trideset pripovedaka, ali sve je ostalo bez većeg žiga. I da nije Neoplakanog Groba i još dveju triju, u celini savršeno uspelih pripovedaka, g. Popović bi za buduće naraštaje ostao jedno bibliografsko ime.

G. Tomo Smiljanić-Bradina pripada jednom mladom naraštaju, koji je s mnogo oduševljenja i mladićskog poleta iz internata učiteljskih škola pojurio u narod, da prospe bujicu svojih patriotskih osećanja. I zato g. Smiljanić u većini svojih pripovedaka govori o junacima, četnicima, dobrovoljcima i svima, koji imaju u sebi visokog patriotskog idealizma.

U drugom delu on opisuje svoje zemljake, plemenite pečalbare. Te su pripovetke pune opservacija o životu tamošnjeg stanovništva; u njima je opisan sav splet glavnih karakteristika potomaka »naših kopaoničara i zografa«. G. Smiljanić se, pored toga, ogledao i u poeziji, ali mora se odmah reći, bez uspeha. Pored nekoliko pesama u kojima se uvek može naći sličnosti sa pesnicima prošloga veka, on je napisao spev »Sedi Kralj«; u njemu ima mnogo retorike, nategnutosti, a slikovi su suviše klesani. — Uopšte g. Smiljanić je u svima svojim radovima pokazao više ljubavi za rodnu grudu, no talenat. To je vrlina čoveka, ali ne i pisca.

Skoplje *Slobodan A. Jovanović*

MISAO

Umreti ću u rano proleće
Kada prve ruže budu cvale,
Kao da je prosula korale
Po mom vrtu blagodarna večer.

Kao negda mirisaće cveće:
Novi život, sreća, nove šale,
Setni sumrak, lastavice male:
Samo mene više biti ne će.

Prijatelju, ako dođeš kada
Grobu mome, kada lišće pada
Ne ponesi kandila i sveća;

Donesi mi iz rodnoga sela
Samo kitu mirisava, bela
U zanosu povenulog cveća!

Sušak *Miroslav Pajalić*

IZ „ZVIJEZDE ŽIVOTA“

I.

»Ja još ne ću da pijem čašu života. Neka mi čaša dršće u ruci, ja ne ću da pijem. Hoću da padne na dno gorki talog, jer žudim za danima vedrine, sunca, slobode; jer mrzim plač i suze. Ne tjeraj me, sudbino, da pijem, ne gledaj me svojim ledenim, kristalnim očima. Ja ću rastreskati o zemlju kupu životne gorčine, ja ne ću da pijem. Ja ne ću sam da probijam mračne koprene do harmonije, ja hoću da je odmah ugrabim za sebe, da, samo za sebe...

Ti me svejedno uporno gledaš, ti dolaziš bliže... stani, odvrati tvoj grozni pogled od mene, jer me tvoj pogled čudno — nekako slatko — obavija i umrtvljuje mi kretnje, priječi mi disanje. Odstupi...

Ti dolaziš sve bliže, ti me hoćeš, ti me tražiš, već pružaš svoju ruku... Dobro... Evo, pijem..., pijem..., samo me nemoj još uvijek proždirati svojim pogledom, — ta pijem — — —

Jao, zmije mi ulaze kroz grlo..., guše me, ne mogu da se branim..., udovi su mi mrtvi, ukočeni...

Kupa je prazna.

II.

»Majko, daj mi opet da položim glavu na tvoje meko materinje krilo, opet me kao nekada pogladi svojom toplom rukom po licu. Miluj me tako, majko, jer mi se vjede od umora same zaklapaju, a želim, da milovanje tvoje ruke utiša oluju u mojoj duši. Znaš, htio bih još jednom da očutim onaj dražesni čar, kad si me još kao dijete milovala tvojom baršunastom rukom. Htio bih još jednom da čujem onaj tvoj drhtavi glas, kad si mi pjevala stare uspavanke. Htio bih još jednom da zaspem na tvom krilu — baš kao dijete. Tuđ je život, majko! Kročio sam sa svojim teretom neustrašivo stazom života, a oko mene bijaše pala neprozirna magla — mjesto one ružičaste koprene, koju si mi ti opisivala. I onda me počeše ostavljati sile, nemoćno sam se vukao stazom, koja se gubila u nedogled, padao sam sve dublje i dublje...

I zvao sam te, majko..., zaklinjao sam te, da dođeš... Ali uzalud; jeka mog slabog glasa muklo je ozvanjala oko mene, nitko me nije čuo...

Evo, sad sam opet kod tebe, majčice mila. Želio bih, da padne posvuda oko mene teška magla zaborava, želio bih, da nastane potpuna tišina, da mogu čuti samo tvoj tihi, drhtavi glas, i slabu pjesmu davnine, da me nježno milovanje tvoje ruke uspava, da budem sretan...«

Split *Antun Miotto*

ŽELJA

Ja bi htio, želio bih
obasut se durdicama,
njihov miris da osećam
sa svim strana.
Pa da mislim:
Da izniknu iz dubljine
mog sjećanja uspomene;
Uspomene koje nekad
boljele su, tištile me,
a za njima uspomene
koje su mi još i sada,
mile, vedre, nasmijane.
Da se tada međusobno
izmiješaju, isprepletu
i natope sa mirisom,
pa da budu sve jednake,
sve vesele, sve radosne,
ko cvjetići od durdice.

Zagreb *Branko Pražić*

PRVA APRILSKA NOĆ

Aprilsko je veče... Mesec mleko toči
I umiva njime bregove i stene.
Nebesa su puna ružičaste pene;
I zvezdice svetle, ko smaragdne oči.

U tami se pospan gaj čempresa koči;
A po modroj travi šute blede sene,
Nepomične, duge, ko prikaze snene;
Dok mirisnom rosom noć biline moči..

Ja plačem u bašti ove noći južne
I venem, ko liljan sred jeseni tužne,
Ćuteć' tapat smrti, ko srebrnih krila.

A slavuj iz šume sanjive i neme
Peva zvučnim glasom blistave poeme
Prvoj tihoj noći čarobnog aprila...

Šibenik *Vladimir Popović*

PAUK

Kad krvava vatra sunca utone
Tamo za onim sivim bregom,
Još će igrati poslednji krvavi
Plam. Nad onom topolom
Pauk će raspeti mrežu
I poslednji će zrak uplesti
U tanki i meki svileni veo.
I u svojoj će blistavoj lepoti
Da mami mnoge male živote —
A tad će na mekoj svilenoj žici,
Zazujati zadnja pesma
Jednog komarca u samrtnoj muci — —

Novi Sad *Vukica Gajdobranska*

LUTANJE

Kroz sunca zrake, kroz magle pokolenja
lutam beskrvan, sapet svojom tugom,
i uvek jednim istim idem lugom
beznadnih želja, greha, bola, zrenja.

Rastrgan svojom obolelom voljom
čas neba čist bi da zagrnem veo,
čas u val greha zaronit bi hteo,
pa poći skupa sa odvratnom ruljom.

Čas greha čašu, čas molitvu vrelu,
čas krv i smrt, čas život ljubav čistu,
čas mržnju, zavist, čas opet sličan Hristu,
što trnov venac nosaše na čelu.

A život teče i ja lupam nade
i zgrćem bol i stičem uverenja,
da nikad ne će prestat ova trenja
beznadnih želja, greha, bola, zrenja.

I dok tako život u bescilje ide,
i dok gazim bare smrdljive i jadne,
ja osećam kako svi domari bride
od krvi i želje da samare gadne

zbacim s' mojih leđa, pa da pođem dalje
nošen mirom i ljubavi vrelom
kud me život nosi i duh puta šalje.
Pa kad prođem jednim udaljenim selom

umoran i skršen na prag jedan sednem,
i ranjave noge, da suzama kvasim,
raskidanu dušu u dubine spustim.

Osijek *Petar Dujanović*

CHANSON TRISTE

U smiraju sunca
predvečerja mrzlog
tužne pesme
izumire bruj;

u jatu vrani
gavrani
preleću vidik suri
i sunca večernji ruj...

— Čija li je pesma
tako tužna, bona?
Pesma čežnjareva?
I! kikot bufona?

— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —

— Ne, ne... To je tužna pesma,
pesma mojih snova
što odleću tragom
vranih gavranova.

Solun *Bora M. Ressić*

DALEKO LEŽI MOJ GRAD

Daleko, daleko za mojim zenama
leži moj grad!...

Večeri svake u mojoj duši
uskrsnu tiho —
daleka zelena polja,
i belog cveća sag!...
Jutrom me opije miris,
miris nežan i blag! . . .

Daleko, daleko za mojim zenama
leži moj grad!...

Noću, dok suhim granama
puzi mesečina —
dušu mi pohodi dah
topao, drag;
dalekih polja,
i belog cveća —
miris nežan i blag!

Daleko, daleko za mojim zenama
leži moj grad!...

Bihać *Luka Kovačević*

PONOĆ

Branimiru Grškoviću

Polako odbijaju ponoć stari i sivi zvonici
Zelene svetiljke trepte
i tiho zašuštaše kesteni.
A dole, pod bregom, pružio se grad
pospan i nem.

Tišina.
Tek naši se koraci čuju
i batovi sa zvonika.

Druže, kako sam sretan i miran
što osećam tvoju ruku na ramenu svome.

Nemanja B.

GUSLE

»Detektiv Kolst«, predstavi se čovjek, koji je ušao u sobu i pomakne svoje visoko tijelo s uskim leđima malo naprijed, da je Bösman imao utisak mlitavog naklona.

Umjetnik je čovjeku, koji je tako nenadano ušao, buljio u lice. Srce mu se steglo i kočilo.

»Izvolite?«

Detektiv je promatrao svojim jasnim sivim očima sobu. Tek kada je Bösman pitanje ponovio, reče Kolst lagano:

»Vi imate već 14 dana jedne Stradivarius gusle iz godine 1726. Ove ste gusle u noći od 3. na 4. juna ukrali iz zbirke Van Gydna«.

Bösman zatetura. Oči mu se smute. On se nasloni na zid i grčevito zabode nokte u tapetu. Kolst nastavi:

»Vi ste okrali čovjeka, koji čini samo dobro; čije mu bogatstvo služi samo za potporu umjetnosti. Znate li to?«

Nervozno, strasno, pobrkano navru najednom riječi na Bösmanova usta. Da. On je gusle ukrao. On ne poznaje Van Gydna. On je čuo o njemu i o njegovim mecenskim djelima.

»Pomislite!«, poviče on izvan sebe s izrazom neopisiva bola, »ja sam bio primaš u jednom baru. Ja prodajem svoje znanje za napojnice pijanicama i ženama, od kojih osim nas nitko ne prima novac. Ja sam u krajnjoj nevolji zaboravio na upute, koje sam na akademiji dobio. Bio sam preslab, da se i ja, poput drugih sprijateljim s bijedom. I kako sam jedne večeri svirao u baru, vidio sam svog učitelja, gdje ide kroz dvoranu. Nije me ni pogledao. Mene, svog ljubimca, svoju nadu! Ja lutam u noć, i jedna se misao u meni probudi: ja se hoću uzdignuti! Htio sam dati jedan koncerat. Htio sam zaboraviti, kakovu sam porugu bacio na svoju umjetnost. A i kad sam pogledao na moje neznatno glazbalo, znao sam, da ja s tim guslama ne ću imati uspjeha. I tako sam postao kradljivac. Grozne vam i sramotne časove krađe ne mogu opisati. Vjerujte mi, da ja vama, svom progonitelju, svoje motive isto tako vjerno otkrivam, kao i zločin. Vi ćete mi gusle oduzeti. Vi ćete time koncerat, koji danas dajem, onemogućiti. Mene ćete uhapsiti i time sramotu, koju sam si nanio, dati na javu!«

Jecajući spusti se blijedi čovjek na stolac.

Kolst je stajao nepomično. Dugo. Onda reče suhoparno:

»Ja vas ne ću uhapsiti«.

Bösman podigne glavu. On je drhtao. »Vi me — ne ćete — uhapsiti?«

»Ne«, odgovori Kolst, »ja sam se obavezao, da ću gusle danas u 11.30 sati imati u svojim rukama. Stavljam vam to vrijeme na dispoziciju. Vi ćete moći dati vaš koncerat. A možda i ne«.

»Gospodine!«, poviče umjetnik i htjede da uhvati ruku detektiva. Kolst nagne svoje usko tijelo malo naprijed, okrene se i ode.

*

Koncerat je uspio. Duša je virtuoza letjela u šarenom ritmu u duše tisuće drugih. Slatki milozvuci, zamamno vrela strast teče iz violine i obavija slušatelje u blažen oblak zanosa.

Bösman je stajao na cvijećem posutu podiju i započeo zadnju točku programa. Blijedo i bistro isticala se glava mladog umjetnika od mutno smeđe i zlatne pozadine. Vitko se tijelo neprimjetno gibalo u ritmu gudala, a sjajne su oči Bösmanove gledale ravno u duboku polutminu sale.

Najednom proleti trzaj tijelom guslačevim: na protivnom je kraju dvorane stajao Kolst, sa satom u ruci, visoko, usko, nepomično.

Strah opet sape srce umjetnika. Ako sada detektiv dođe i njemu, sada još slavljenom, Bösmanu, oduzme gusle, ako ga osramoti? Onda odoše njegovi lovor-vijenci.

Sada otkrije umjetnik svoju dušu, ostavi svoju ariju, a njegove su gusle stale moliti, čeznutljivo moljakati, tako potresno, tako neizmjerno dirljivo, da su slušačima suze izvirale.

Napokon zatihne i posljednji jecaj struna.

Još je zanesena publika šutjela.

Tada pokroči kroz dvoranu visoka pojava Kolstova.

Bösmanu se pričini, kao da k njemu stupa neumoljiva sudbina. Drhtavo pruže njegove suhe ruke pridošlome violinu. Kolst je preuzme. Nezadovoljstvo se pojavi u publici.

Kolst se okrene prema svjetini.

»Mala formalnost, gospodo«, kazao je, »ja sam tom mladom umjetniku posudio svoju skupocjenu Stradivarius-violinu. I ja držim, da je bolje, da su te gusle u rukama, koje s tolikim umjetničkim užitkom po njima gude, nego da leže u mojoj zbirci«.

On se okrene nepomičnom virtuozu i preda mu violinu. »Dopustite, da vam se predstavim«, rekao je tiho, »zovem se Van Gydn«.

Varaždin *Franjo Ernst*

МАГЛЕ

Магле . . . магле . . .
кад у пролећње јутро
дижете са земље
Свој бели, пусти вео,
ја видим на трави
беле бисере младости . . .

Магле . . . магле . . .
као да дижете
са мога лица вео,
ја осећам у очима сузе —
бисерне сузе младости,
мојих слућених радости . . ,

Београд *Димитрије Н. Марковић*

ORAČ

1.

Jutarnje ga je sunce našlo već umorna na njivi. Tjerao je volove i nizao brazdu do brazde. »Oj oraču, zar ti nije teško tako rano ustati?«, upita ga sunce. — »Nije«, odgovara orač, »jer mi to donosi veselje«. A sunce ode. On počiva malo, a onda nastavi dalje. Sunce se lagano uspinje, a kad dođe već do polovice svoga puta, vidi još uvijek orača, gdje neumorno viče: »Hej Risonja, hej Sivo! Povucite još malo, mili moji! Još tri brazde, pa ćemo počivati. Hej, hej«. A oni povuku i lemeš zaškripi.

2.

Bodri on svoje volove, a sam je mokar od znoja. »Oj oraču, zar ti nije teško tako dugo raditi bez odmora?«, upita sunce. »Nije, odgovara orač, »jer to mi je život«. I pritisnu plug, a volovi potegoše. A sjajni lemeš ostavlja dubok, crn trag za sobom i poput krta ruje zemlju. A orač samo otare znoj sa čela i ore dalje. Ne prekida posla, neumoran je.

3.

A sunce polagano nastavlja put i naginje se k zapadu. Već se dotiče horizonta i htjede da zađe na počinak, kad ugleda orača, gdje još uvijek ore. »Oj oraču«, zar još ne ćeš prestati?«, upita ga; jamačno ti je dodijao takav život«. »Nije«, odgovara orač, »Jer to mi je dužnost«. I zareže plugom u toplu zemlju da još sa par brazda dovrši svoj posao. A kad je sunce otišlo na počinak, a blijedi mjesec zaplovio medu zvijezdama, umorni je orač zaspao jakim, zdravim snom.

Nova Gradiška — *Vilim Klobučar*

SAMOĆI

Samoćo sveta, Ti bajna sliko,
U prirodi divnoj, u šumskom kraju;
Ja k Tebi hrlim; primi me, majko,
U Tvojem želim biti zagrljaju...

Duša mi žudi, majčice mila,
Ptičica malih ljuvenog pjeva,
Stazica skromnih; putova zlatnih
Gdje sunce žarko sa neba sijeva...

Ostavljam buku ulica gradskih
Gdje vije se veo tuge i jada,
Gdje mržnja, razdor, zloglasje, b'jeda
I vječni sumrak i magla vlada!...

Gdje pakosni ljudi, nevjerni ljudi
Oštrim mi nožem ranjavaju grud...
Tu žalosno jeste; tjeskobno, gorko;
Tu život je b'jedan, nevoljan — lud!...

Primi me, majko, u svoje krilo
I podaj mi vode s izvora Tvog,
Da perem rane, što zadaše ih ljudi,
Da l'ječim boli tužnog srca svog!...

Krk — *Vladimir A. Jovanović*

SADA...

Pojurih u svet, u život, snove i dela
Posle detinjstva svog,
Ostaviv more, litice strme kršnoga sela,
Rodni zavičaj svoj.

Sada sve huji kroz uličnu vrevu
I misao leti avionski
I spomenak brzo u radanju mre...
I samo trag demonski
Osećam u svakom danonoćnom spevu.

Kako se brzo živi, sanja i čini!

Hitar zaborav naglo sve omata
I smatra konce i bele i crne
Što prose, mole molećivo, čedno
Uspomene malo...
Danas
U bescenje grdno sve važno je palo
I retko iskra iz žerave prhne
Uzvišenom da ukaže put...

Sinovi, kćeri smo dana i noći,
A sutra nek svoju brigu razbija;
— Grmi kroz guste redove života —
Sada smo pravi, silni, u moći,
I trenut radost u gnezdo nam svija.

Beograd — *Vinko Antic*

У ПОЗНЕ ЈЕСЕЊЕ НОЋИ

Ах, како волим слушати
у позне јесење ноћи,
из своје собе,
гдје тишина влада
и гдје у пећи ватра тихо пуцкара
како вјетар обара
потоње лишће с дрвећа
уз оштри фијук,
док киша монотоно удара
о мојем прозору.
И тако слушајући радо
ту јесењу љепоту
волим кад ме опије та љепота
И занесе дубоко у мислима:
о времену, које пролази брзо
као преко неба проливена звијезда
о природи и њеним лепотама и манама
и о биједном човјечјем животу.

Његуши — *Видо А. Поповић*

KNJIŽEVNI ŽIVOT NOVE CRNE GORE

Najgušći i najžilaviji zglob balkanskih krševa, srž Balkana, tih neumitnih i stasitih gora, nesumnjivo je Crna Gora s Hercegovinom i jednim kutom Makedonije. Nigdje kao tu, na tome terenu, nije se dogodilo jezivih događaja, teških sudbinskih ukrštaja i nigdje drugdje bistri izvor narodnih umotvorina nije izbijao takim mlazovima kao tu. Crna Gora je, pošto je samo ovdje o njoj riječ, pravi »tamni vilajet«, kraj pun teških ljepota, nepresušno vrelo najinteresantnijih naravi, čitav jedan rudokop motiva koji samo čeka, dan po dan, da iz njega provri sve to bogatstvo.

Ta ipak, nijedna od naših pokrajina — nije manje ostala u književnosti obrađena od Crne Gore. Ta naša »Švajcarska«, kako ju je neko zgodno nazvao, ostala je i dalje u busenju i korovlju naših nevolja, zakopana među nama. Negoš, jedini pisac koga je ona dala (pisac u pravom smislu te riječi), i jedini je prikazivač njen. Ali to što je on dao, iako je bio genijalan, nije nam ni izbliza dosta. Jer kad se neko ne razvija nego stoji na istoj tački, to je gotovo što i ići nazad. Inače, Njegoš je, mahom, prikazivao samo svijetle strane njene. Drugi pisci, stranci, što su pisali o Crnoj Gori, to je ili sa političkim pogledima ili divljenjima prema njoj, što je češće hiperbola, ili slična udvaranja pokojnom kralju Nikoli. Pa i da su svi ti ljudi — premda ih nije bilo mnogo — i pisali sa najknjiževnijim pobudama, opet ne bi ilustrovali Crnu Goru, i baš zato što su tudinci, jer tu se hoće dosta ličnih preživljavanja i nenamještenih opažanja. To bi mogli najbolje Crnogorci, oni, koji pored toga što znaju njen život od djetinjstva, imaju još nešto i u duši naslijeđeno, nešto specijalno njeno, nešto od njenih divljih i ponesenih udesa.

Samo je puka fraza ono što kažu da djela koja nose obilježje rasnosti samim tim gube u vrijednosti, da su uska i neopštečovječanska. Za demantovanje toga najljepši su nam primjer Njegoš i Mažuranić, to jest »Gorski Vijenac« i »Smail-aga Čengić«. To su djela, kao što su s pravom i ocijenjena, univerzalna i ništa im tom ne smeta rasnost. Naprotiv! Duševna vrenja sa svim varijantama manifestovala su se u njima na najspontaniji i najsveopštiji način. I zar onaj »Žal za mladost« tragičnog Bore Stankovića nije za ma kog čovjeka sa ma kojeg kontinenta, samo ako zna naš jezik, duboko uzbudljiv? Pa onda mnoge pripovijetke S. Matavulja, koji je u onako snažnim linijama izvajao svoj kraj, zar se ne bi dopale i nekom izvijenijem Francuzu? I bez toga, istok je u književnosti daleko svježiji i primamljiviji od zapada.

Zato i mi, mladi crnogorski pisci, koji tek dolazimo, treba da duboko uronimo u tu jezivu ljepotu naše planine i da prikažemo svoj kraj koji je tako umjetnički prepun svega a tako malo poznat, i neobraden. Ne treba mi da trčimo za plesom modernista po kosmosu (pjesnika francuskih, njemačkih i drugih naroda) jer ono što je dobro i lijepo za druge nije istodobno i za nas. Književnost pjesnika tih naroda prikazala je, mahom, njihove zemlje i naravi u potpunosti, pa oni sad mogu i nad njom uzlijetati, u kosmos. A mi — još po ugledu na njih! — da tako radimo i na dom ostavljamo najljepše stvari, zemlju jednu vrlo plodnu samo još plugom ne prokrčenu, za osudu je. Moderna književnost treba da nam donekle posluži toliko da se obradimo, da nas izravni spolja, u tehnici, da ne čamimo u starim ritama, a motive, jezgru treba da crpimo odatle, iz te zemlje. Krv naših stvaranja neka bude naša. Tako ćemo doći najprije i najbolje do nesalomljivih vrijednosti, premda nam treba uvijek imati u vidu da mnoga današnja knjiga, moderna, samo zveči i blješti riječju, sa praznom unutrašnjošću, što je posao diletanata i ljudi sa prvenstveno knjiškim podlogama, to jest koji polaze od knjige a ne od života. — Poznato je i priznato da je iskrenost u književnosti jedna od najljepših njenih crta. Mnoga djela uzdižu se samim tim što su iskrena, dočim, opet, mnoga i mnoga, i pored svih sjajnih figura i prvoklasna stila, sa svojom izvještačenošću i kopiranjem tudih osjećanja dotiču nas se ladno i neprijatno. Zato i mi kad bi pošli za tim modernistima (a mladost se dâ lako zavesti, pošto voli neobično) ne bi izražavali svoja lična osjećanja, nego preslikavali njihova; ono što bi imali svoje, svježe, originalno, stajalo bi u duši zabačeno, sušilo se i trunulo.

Naša književnost i inače treba već jednom da se oslobodi tih stranaca; bar u onom glavnom, u jezgri.

Ipak nije moje mišljenje da nekome naturam motive i trasiram književne putove — to ne mogu i kad bih htio — jer znam vrlo dobro, da se prava umjetnost stvara po nagonu, a ne po receptu i pravilima, nego mi je cilj, da ukažem prstom na ono, što bi trebalo i što je važno, da obilježim karakteristično. Sad neko može tu da uspije, a neko ne. Nečiji je duh prijemčljiv za jedno, nečiji za drugo. Ljudima su podijeljene uloge. Samo mi Crnogorci, sinovi vrlo nemirnih predaka, ne vjerujem, da nijesmo naslijedili od njih ona smućena i snažna duševna vitlanja, one divlje i čudne naravi i onu jedrost momačku. Sve su to pogodbe za bujnu i sočnu književnost!...

Cetinje *Janko Đonović*

ГОЛУБИЦИ

О голубице, како си дивна:
Грло ти покрива
Од перја гривна
Кад гучеш — ах! —
Осјетим дах
Твојега гласа,

Тихог таласа
Који ми буди
У моје груди
Срдашца жеље,
Срећно весеље.

Његуши *Р. Л. Петровић*

KROZ SRBIJU, BOSNU I DALMACIJU

(Ekskurzija IV. razreda II. gimnazije u Zagrebu.)

22. maja oko podne sastasmo se nas dvadesetak đaka, pod vodstvom g. prof. Madjera pred glavnim vratima zagrebačkoga kolodvora. Mnoge su pratili roditelji. Oprostismo se od njih i udosmo u velik, za nas pripravljen vagon.

Vlak pođe. Vladalo je među nama veselje, jer većina pozna krajeve kraj Zagreba, nijesmo se mnogo na njih obazirali, nego smo provađali vrijeme u razgovoru. Naskoro se spustio mrak i neki su počeli lijegati. Ostali su pošli u odio g. prof. Madjera, gdje su razgovarali do u kasnu noć. No i njih je naskoro svladao san.

Već oko tri sata ujutru bili smo svi budni. Pred nama su se pružile nepregledne srijemske ravnice. U daljini smo vidjeli Indiju i Rumu. Postajalo je pomalo sve svjetlije i svjetlije. Još dva sata, i eto nas u Zemunu. Neki opet liježu, no to ne traje dugo.

Dolazimo u Zemun i silazimo s vlaka. Na stanici nas čekaju g. i gđa prof. Szemnitz, koji su pošli prije nas, da nam nađu stan. Šećemo malo obalom , s koje se pruža krasan vidik na Beograd. Motrimo širok i mutan Dunav. Njime ćemo na brodu sve do Đerdapske klisure. Zatim idemo do zemunske gimnazije, gdje nas u gimnastičkoj dvorani već čekaju čiste, na podu prostrte strunjače. Poslije kave odilazimo na katoličko i pravoslavno groblje s nekoliko zanimljivih nadgrobnih spomenika. Nedaleko od groblja nalazi se Gardoš, s kulom, što su je podigli Madžari na sve četiri strane svoje države. S Gardoša je lijep vidik na Zemun i dio Beograda. Zatim odosmo u malu ruševnu kapelicu, koju su neprijateljske bombe gotovo posve uništile. Po ostacima se vidi, da je bila vrlo lijepa. Stari nam drhtavi čuvar pokazuje stare crkvenoslovenske knjige. Vrlo su vrijedne i rijetke, te je šteta, da tu trunu i propadaju. Spustismo se strmom, »kaldrmisanom« cestom u grad i pogledasmo još pravoslavnu i katoličku crkvu, a tada odosmo do obale. Tamo je već čekao parobrod, koji nas je povezao u Beograd.

Pogled s broda na prijestonicu zaista je krasan. Položaj je Beograda jedan od najljepših u Evropi.

Pristajemo uz obalu i izilazimo. Jer vrijeme nije bilo lijepo, a mnogi su od nas bili umorni, nijesmo od Beograda vidjeli onoliko, koliko smo nakanili. Pogledali smo lijepu, dosta trošnu pravoslavnu stolnu crkvu, novi, još nedograđeni, vrlo lijepi parlamenat, i ministarstvo prosvjete. Htjedosmo u dvor, no nijesu nas mogli pustiti, jer je baš bilo veliko spremanje. Pogledasmo još Terazije, Topčider i spomenik kneza Mihajla i vratismo se parobrodom u Zemun. Poslije ručka odlazimo u gimnastičku dvoranu, gdje su neki drugovi poleškivali, dok su se drugi do sita naigrali. G prof. Madjer odlazi u Beograd, da uredi neke stvari. Mi pođosmo u mali perivoj, koji se nalazi odmah kraj gimnazije i razgovarali smo tamo i veselili se unatoč kiši, koja je prilično padala. Otidosmo poslije, pod vodstvom g. prof. Szemnitza na pristanište, gdje smo čekali povratak g. prof. Madjera, koji nije došao.

Odlazimo na večeru. Brzo smo povečerali, da se što prije riješimo paklenske muzike, koja je svirala tik uz nas. Tada se vratismo u gimnastičku dvoranu, gdje smo naskoro tvrdo zaspali.

Odmah ujutro dolazi g. prof. Madjer, te nije htio da nas probudi svojim dolaskom. Poslije kave ostali smo malo dulje u kavani, gdje smo igrali šah i domine. Vratismo se opet u gimnastičku dvoranu. Dolazi g. prof. Madjer sa svojim zemljakom g. Valentom Šokcem, o kom nam je već u vlaku mnogo pričao. G. Šokac održi nam lijep govor, a sada se oprostismo od njeg i pohrlismo na pristanište. Parobrod nas opet preveze u Beograd. Već se smračilo. Na beogradskom se pristaništu već dimio najljepši parobrod Dunavske plovidbe »Karađorđević«, koji nas je imao odvesti preko Đerdapa do Prahova.

Uljegosmo brzo u nj. U muškom je odjelu bilo sve prenatrpano. Stoga nas, uz pristanak gospođa, pustiše u ženski odio. Za zahvalnost pjevali smo im mnoge naše pjesme. Ivanović je zapjevao svoje divne Makedonske pjesme, koje su nas sve osvojile. Vani je kišilo, no mnogi su ipak izišli na palubu. Pričao nam je kapetan broda i započeo je s nama razgovor. Gospodin kapetan bio je za cijelog našeg boravka na brodu gotovo uvijek uz nas, mnogo nam je tumačio i bio nam vrlo uslužan, na čem mu ovdje lijepo zahvaljujemo. Putnice odoše, i mi smo se po miloj volji raširili po odjelu. Naskoro stigosmo do Velikog Gradišta, gdje parobrod stoji sve do jutra, jer sad počinje opasni dio puta, gdje se ne može putovati noću.

Sjutradan ustadosmo rano u jutro. Iza kave odosmo na palubu. Dunav se sve jače i jače sužavao. Trojanova cesta, a sa Rumunjske cesta grofa Sečenija. Vidjeli smo glasovitu ploču »Tabula Traiana«, a na drugoj strani Sečenijevu ploču, koja je imitacija one prve, no ni jedne ni druge nijesmo mogli pročitati.

Dunav se već vrlo suzio. S obližnjeg mjestanca došao je pilot, jer bez njeg ne mogu ploviti po tako opasnim mjestima. U obično vrijeme vire iz Dunava oštre klisure, no sada je nabujao, pa se ništa ne vidi. Već smo u Đerdapu. Dijeli se na Veliki i Mali. Ne znaš, koji je ljepši! Gole strme, visoke klisure, okružuju nas sa svih strana. Brod neprestano zaokreće, ne znaš na koju će stranu. Dunav se sve više sužuje i prelazi u Kazanj, koji je posve sličan malom jezeru. Tu je zaista krasno.

Oblačno je, no time krasota nije baš mnogo izgubila. Dunav, koji je na ovome mjestu širok 150 m, opet se počinje širiti i slika nije više tako čarobna kao u Kazanju. Prolazimo kraj mnogih većih mjesta, kao na pr. Turn-Severina, a zamalo eto nas i u Prahovu. Tu ćemo sići, a parobrod kreće dalje do naše tromeđe, a onda se vraća natrag prema Beogradu. Silazimo i s obale burno pozdravljamo brod i kapetana. On nam odzdravlja četverokratnom sirenom. Zatim odlazimo do vlaka i kitimo naš vagon granjem i cvijećem. Za malo vraća se »Karađorđe« i mi se zadnji put opraštamo od njeg. Sunce zalazi i vlak polazi.

Zamalo eto nas u Negotinu. Negotin je jedan od najljepših gradova Srbije. Premda imade samo 6.000 stanovnika, ima u njem vrlo lijepih zgrada i ulica. Na stanici nas dočeka grupa negotinskih đaka. Pograbiše nam kovčege i odvedoše nas u vrlo lijepu gimnaziju. U gimnastičkoj su dvorani bile već pripremljene strunjače. Gosp. nam prof. Madjer održa kraći govor, a tada odosmo u gostionu, gdje nam je ponuđen pravi negotinski sir s bijelim lukom i znamenitim negotinskim vinom.

Vratismo se u gimnastičku dvoranu. Jer smo spavali sami, a vino je na mnoge djelovalo, dugo smo vikali i bučili, no napokon se ipak uljuljasmo u san.

Sjutradan odmah ujutru pođosmo u negotinsku kasarnu. Pukovnik g. Babić, koji je baš toga dana nastupio službu, bio nam je na ruku i sve nam je pokazao. Vidjeli smo čiste i uredne vojničke sobe, i vojničke radove. Tu su bili mali drveni mostovi, reljefi cijelih pokrajina, s nacrtom svih mogućih položaja i t. d. Stvari su vrlo vješto i precizno izrađene, a prave ih sami vojnici. Pošto smo se zajedno s gospodom oficirima fotografirali, otputismo se od ljubaznog g. Babića i ostalih časnika i pođosmo znamenitom manastiru Bukovu, gdje je sklopljen Balkanski savez 1.912. Lijepom cestom đođosmo do njeg. Na vrlo je lijepom mjestu. Pred njim se pružio Negotin sa širokim Negotinskim poljem. Manastiru pripada i vinodjelska škola s lijepim muzejem i uzornim gospodarstvom. Odosmo u manastirski vrt, gdje nas je već čekala janjetina s lukom i sirom, što ju je dovezao gosp. prof. Madjer. Tada se povratismo u gimnastičku dvoranu, gdje smo se s negotinskim kolegama zabavljali do mile volje, dok su gospoda profesori otišli na ručak, što su im priredili gg. časnici s g. Babićem. Za to vrijeme razgledali smo crkvu, koja se nalazi nedaleko gimnazije. Vrlo je lijepa. Ima krasnih srebrom uvezanih knjiga, što ih je poklonio crkvi ruski car Nikola I. Vrati se g. prof. Szemnitz i pođosmo s njime, da pogledamo hajduk-Veljkov spomenik. Izrađen je iz bakra, na njem je Veljkov lik i ovi stihovi:

— Glavu dajem — krajinu ne dajem.

Hajduk-Veljko Petroviću,
srpskom vojvodi,
rođenom u Lenovcu 1.780. goda,
slavno poginulom
na ovome mestu 18. juna 1.813. g
blagodarno Srpstvo 1.892.

»Držite se!« to si zaveštao
Srpskom rodu, kad si slavno pao.
Tvoj nam spomen kao sunce sjaje,
Držat ćemo, dok nas jednog traje

Na ovom mestu punom svetosti,
Ozaren suncem Boga večnosti,
U divnoj luči rajske svetlosti,
Ovde! Ta ovde!... Veljko je pao,
Mučenu dušu za narod dao.

Slava svima, svima,
Koji su se borili za Srpstvo,
O hvala svima, svima
Koji priznaju njihove zasluge.

Tu se nalaze i topovska zrna, od kojih je, kako misle, poginuo. Zapisasmo svoje ime u spomen-knjizi i požurismo na stanicu. Ovdje nas je čekalo gotovo pola Negotina. Tu je gospodin Babić sa svim časnicima, tu je naš vrli cicerone g. Stojković, a tu su i đaci, s kojima smo u kratko vrijeme sklopili usko prijateljstvo. Na nagovor g. prof. Madjera održa Firšt kraći govor, što ga je sam sastavio, (siromah se jako zbunio) a sada zapjevasmo uz buran pljesak naše pjesme, koje su nam za cijelog puta vrlo dobro došle. Đaci Negotinci odvratiše nam vrlo skladno otpjevanom pjesmom »U boj, u boj!«. Vlak je već počeo zviždati i mi uskočismo u nj. Još smo dugo mahali našim dragim Negotincima, koji su nas glasno pozdravljali. Nigdje nijesmo tako lijepo primljeni i Negotin će nam ostati u trajnoj, ugodnoj uspomeni.

Već je pala noć, i mi smo, umoreni od burnog dana brzo pozaspali na tvrdim vagonskim klupama.

Ujutro stigosmo u Niš. Niš je mjesto od 30.000 stanovnika. Iza Beograda je najvažniji grad u Srbiji. Kraj sveg tog vrlo je zamazan i neuredan. Negotin je pravi velegrad prema njemu. Na niškoj nas stanici dočeka g. Savić-Marković Štedimlija, svršeni gimnazijalac, dopisnik »Niškog Glasnika«, koji nam je cijelo vrijeme u Nišu bio izvrstan vodič i tumač. Odvede nas u zgradu »Ferijalnog saveza«, gdje su nas čekali poljski kreveti. Odložismo stvari i podosmo s njim k »Cele-kuli«. To je četverouglasta, dva metra visoka zgrada, izgrađena iz 1.000 srpskih lubanja. Kula je usred lijepe kapelice, što ju je dao sagraditi kralj Milan. Ostale su još samo 3—4 lubanje. Druge su pokopali seljaci. Kulu je sagradio niški paša odmah poslije Sindelićeve smrti, da time zaplaši Srbe. Zatim odosmo u sabornu crkvu, gdje vidjesmo njen kamen temeljac. Dosta je trošna, no vidi se, da je negda bila lijepa. Kraj nje se nalazi kapelica, gdje su pokopani svećenici ubijeni od bugarske soldateske. Pogledasmo zanimljivu tvornicu duhana, a zatim nas g. Stedimlija odvede u veliku niška kasarnu, gdje je Nemanja sklopio ugovor s Barbarosom. Šećemo po visokim i širokim bedemima i gledamo s njih na grad. Dolazimo na mjesto, gdje su Bugari hrpimice ubijali, muške stanovnike. Tu piše: »Ovde leže neznane, nevine žrtve bugarskog varvarstva!« Još se i sad mogu vidjeti razasute kosti i ostaci opančica male nevine djece. Usred tvrdave bila su vješala, gdje su vješali ugledne građane i svećenike. Tu je ploča: »Na ovom mestu bila su vešala, gde su nebraća Bugari vešanjem oduzimali živote našem nezaštićenom življu«. Vrlo tmurnog raspoloženja izišosmo iz kasarne. Sad tek shvatismo, kolik nam je još dug put do izmirenja s Bugarima. Poslije ručka u oficirskoj menaži, odosmo u naš logor, gdje su neki igrali, a neki poleškivali sve do večeri. Tada se spremismo i odosmo do obližnje gostione, gdje smo se do sita naužili izvrsnih »ćevapčića«, a tada na stanicu, gdje smo se oprostili od simpatičnog g. Štedimlije i pošli vlakom dalje, prema Sarajevu.

Naskoro su gotovo svi spavali. U Stalaću smo morali sići i čekati drugi vlak. Tu naime počinje uskotračna željeznica.

Teškom mukom budimo i tejramo iz vagona pospance. Vani su odmah našli klupu, legli jedan na drugog i opet zaspali snom pravednika. Pomoću g. Ilića, šefa postaje, dobili smo najveći vagon uskotračne željeznice. Ugurasmo pospance nekako unutra i vlak pođe. Naskoro zaspasmo i mi budni. Sjutra se probudismo rano ujutro. Dolazi kondukter. Priča nam, da od Stalaća do Sarajeva ima 143 tunela. Nedaleko od pruge nalazi se »Ovčarska banja« protiv reumatizma. Pred nama se pojavljuju i iščezavaju mnoga polja. Uz nas je neprestano rijeka Morava. Boje je divne; sad tamno zelene, sad svjetlo-modre. Prolazimo kroz tunel »Osmicu«, koji ima oblik broja 8, i u kojem vlak zavija.

Žamalo eto nas uz Drinu. Krasna je, još ljepša od Morave. Na nekim su je mjestima tako stisle visoke pećine, da posve sliči južnoameričkim canonima. Baš tu, na najopasnijem mjestu, prelazila je austrijska vojska u Srbiju. Vidi se, da smo već u Bosni. Već se pomalo mrači. Najednom se pred nama u dolini pojavi krasno, obasjano zadnjim sunčanim tracima, puno džamija i vitkih minareta, Bijelo šeher,Sarajevo. Za cijelog puta nijesmo bili tako opčarani, kao tog časa Kao da smo kakovim čarobnim načinom preneseni u jedan čas na divni, sanjarski Orijent. Zaista je ta panorama divna

Čitava je panorama prožeta dubokom nostalgijom za nečim čarnim, prekrasnim i nedostižívim.

Evo, taj grad, što se sad pruža pred nama, taj je grad bio pozornica događaja, koji su bili povodom najstrašnijeg rata u povijesti ljudskog roda. U ovom je gradu svjesna omladina smišljala način, kako da opere sramotu, što joj nanosi Austrija. U ovom je gradu tane maloljetnog heroja-mučenika ubilo jednog od predstavnika austrijske tiranije. Ovdje se zbio događaj mnogo zamašitijih posljedica, nego što su si to zamišljali mladi domoljubni mladići. Još četvrt sata gledamo tu krasnu panoramu, a onda vlak staje, a mi silazimo napolje. Naskoro nalazimo žensku gimnaziju, u kojoj je naš logor

Spavamo u »Muzičkoj dvorani«, prostranoj sobi s poljskim krevetima. Mrak je. Polazimo na večeru. No najednom... što je to?... nema više g. profesora? Prepadosmo se. Vraćamo se k ženskoj gimnaziji. Firšt, koji se boji, da će, kao stari naš »pokrovitelj« biti za sve kriv, podbočio rukama glavu i tupim očajem gleda u Miljacku (sarajevsku rijeku), a na licima se drugih čita strava. No doskora se pomirismo sudbinom i sasvim smo veselo provodili vrijeme. Samo Firšt stoičkom upornošću i dalje bulji u Miljacku.

Veseli smo. A nije ni čudo. Tako nešto divno i čarobno ima u sebi ova topla, blaga noć. Sjedimo na rubu Miljacke. Svjetiljke slabo osvjetljuju okolicu Pod nama tiho šumi mirna, široka Miljacka. Sve nas ispunja nekim posebnim čarom i miljem. Dolaze gg. profesori. Hvala Bogu, dobre su volje i ništa se ne ljute. Jedina nam je kazna, što ćemo ostati bez večere, jer su sve gostione zatvorene.

Laka srca i želuca ulazimo u logor, liježemo i opraštamo se od gg. profesora, koji noće u hotelu »Pošta«. Još se malo veselimo i bučimo, a napokon se izmoreni izvaljujemo na tvrde no ugodne poljske postelje i začas već svi spavamo.

Sjutradan smo već rano izjutra bili na nogama. Poslije kave odosmo u muzej. On je jedan od najljepših, a možda i najljepši u državi. Ima veliku zbirku predhistorijskih predmeta, ukrasa i kostura, divni etnografski odio, s cijelim sobama,pušionicama, sudnicama i t. d., u kojima sjede izrađeni ljudi u narodnoj nošnji. Lijep je i zoološki odio s prekrasnom zbirkom leptira i kukaca. Zatim odosmo u divnu gradsku kuću Belediju. Najljepša je to građevina u Sarajevu, a jedna od najljepših tog stila uopće. Građena je po uzoru Alhambre. Divan vestibul u svim mogućim bojama, krasna dvorana za vijećanje, sve s arabeskama u arapskom stilu; ne zna se što je ljepše i veličanstvenije. Ona je sagrađena već za Austrije koja je htjela njome i još mnogim drugim pokazati cijelom svijetu što može. Zanimljivo je, da kraj svih stil novih divnih tvorevina ne iščezavaju ni najmanje tragovi starog muslimanskog Sarajeva. Tu se i danas nalaze male, uske, »slijepe« ulice i t. d. No dok je drugdje to mješavilo obično vrlo ružno, i neukusno, tu se ono čini divnim i potrebnim. Jedno kao da je nemoguće bez drugoga. To i jest ono, što čini Sarajevo tako lijepim.

Poslije ručka u lijepom »Napretku« odosmo u naš logor, gdje smo se dosta dugo odmarali. Tada odosmo da razgledamo lijepu crkvu sv. Trojstva. Udosmo u dvorište Begove Džamije. Nasred dvorišta nalazi se praonik, gdje se vjernici moraju prati prije ulaska u džamiju. Pošto se u džamiju smije samo u posebnim papučama, navukoše ih g. profesori na noge, a mi se provukosmo hodnikom, kojim se može i bez papuča. Džamija je zaista krasna. Boje su ozbiljnije od onih u Belediji, no teško je reći, koja je od tih građevina divnija. Sva je džamija posuta stalaktitima, izdubinama u formi siga. Pokrita je krasnim, mekim perzijskim ćilimovima. Na prednjem se zidu nalaze tri nojeva jaja; dva krajnja su prava, a ono treće od zlata. Izađosmo napolje, opčarani tom krasotom. Čuvar nas džamije uvede tada u nižu šerijatsku školu. Mali, bosonogi, simpatični muslimančići u fesu vode nas veselo u svoju učionu, a jedan nam od njih čita koran. Dolaze pitomci više šerijatske škole, zgodni mladići, svi svjesni nacionalisti, što nas je vrlo ganulo i obradovalo, to više, što smo se nadali baš protivnom. Pozivlju nas, da ih sjutra posjetimo. Obe-

ćajemo im, da ćemo doći. Jedan od njih, mladi, simpatični Sabrija Zajmović, pokazuje nam još neke znamenitosti, a tada se oprostismo od njih i odosmo na večeru, zatim u logor, gdje smo naskoro tvrdo usnuli.

Sjutra poslije kave odosmo na čaršiju. Tu su dosta uske ulice, a s obiju im se strana nalaze male prostorije, gdje sjede pravovjerni, te izrađuju i prodaju stvari. Ima tu svačega: opanaka, opančića, srebrnine, zlatnine, doza, noževa, čibuka i t. d. Iz jedne se ulice čuje zaglušna buka. Tu kazandžije popravljaju i izrađuju kazane i lonce. Nema tu vike i nuđenja. Obrtnik mirno sjedi, prekrstivši nogu preko noge, i flegmatično puši svoj čibuk, kao da mu je svejedno, da li mu se stvari prodaju ili ne.

Odosmo zatim u malu pravoslavnu kapelicu, koja se do polovice nalazi pod zemljom. Čuvar nas vodi u maleni muzej. Muzej je vrlo zanimljiv. Iza toga pogledasmo lijepu Isusovačku crkvu. Posjetismo i tvornicu ćilimova. Neki su nas ćilimovi svojom ljepotom upravo osupnuli. Čudili smo se marljivosti, kojom radnice izrađuju te ćilime, koje gdjekad izrađuju i po par mjeseci. Odlazimo u tursku banju, a zatim u neku malu kućicu, koja je znamenita stoga, što je kaldrmisana u prvom spratu. Prolazimo kraj stare sinagoge, koja je kao i pravoslavna crkva preko polovine pod zemljom, jer Turci nijesu dozvoljavali, da inovjerci grade visoke, naočite hramove. Kupujemo za spomen fesove, ručamo, a onda opet odilazimo u logor na odmaranje. G. prof. Madjer pođe sa par nas na čaršiju, da kupimo kakove sitnice za uspomenu. Sjedosmo u malu »kahvu« u čaršiji. Kraj nas sjedi neki ostariji musliman. Sjedi nepomično, a lice mu je ozbiljno, kao da razglaba kakav zakučasti filozofski problem. No duljim razmatranjem vidi se, da a ma baš ni o čem ne misli. E, lako je njima biti flegmatičnim i mirnim. Kudgod se žuriš, hijamet (sudbina) će te dostići. G. prof. daje im cigarete. Primaju ih s plamom u očima. Zar ima što ljepše, nego dobiti što - badava!...

Sastajemo se s drugovima i idemo krasnom cestom k višoj šerijatskoj školi. Dočekaše nas vrlo ljubezno. Škola je lijepa i na krasnom položaju. S nje je divan pogled na Sarajevo. Fotografirasmo se u fesovima zajedno s šerijatlijama. G. im prof. Madjer održi lijep govor, na koji mu dirljivo odgovori jedan od šerijatlija. Oprostismo se srdačno s njima, a neki nam od njih obećaju, da će nas sjutra pohoditi. Poslije večere odosmo u logor, gdje naskoro zaspasmo.

Sjutradan ustadosmo i odvezosmo se vicinalnom željeznicom do Ilidža. Tamo popismo u »Hercegovačkoj krčmi i kavani« kavu, a sada odosmo, da pogledamo ilidžanske medvjede. Pogledasmo sumporni izvor i već smo kupili karte za kupanje u bazenu kad nam pristupi upravitelj banje g. Pero Despić i reče nam, da vratimo karte, jer ćemo se besplatno kupati. Voda je dosta topla i vrlo ugodna, no veoma umara. Iza deset minuta kupanja jedva smo se držali na nogama, a ta je slabost i klonulost trajala gotovo dva sata. Zahvalismo ljubeznom g. Despiću, a tada odosmo u parnu praonu rublja, hidroterapički zavod i kraljev lietnikovac. Zatim odosmo autom do vrela Bosne, koje se nalazi nedaleko Ilidža.

Okolina je njegova vrlo lijepa. Nedaleko izvora, koji se spušta dražesnim kaskadama, nalazi se ribnjak za umjetno uzgajanje riba.

Vratismo se u Ilidže, gdje smo ručali na svježem uzduhu, a sada se nakon kratkog igranja na tratini vratismo u Sarajevo. Tamo nas već čeka g. Sabrija Zajinović, s još nekim šerijatlijama. Šećemo lijepom i ugodnom obalom Miljacke. Napokon dolazi čas rastanka s njima. Srdačno se opraštamo od njih. Svojom ljubaznošću i nacionalizmom posve su nas osvojili, te ćemo ih zadržati u trajnoj uspomeni. Nadamo se, da će nas se i oni trajno sjećati. Odmah poslije večere idemo u logor, da što prije zaspimo, jer, sjutra, rano izjutra krećemo u Dubrovnik. Odmah ujutro sjedosmo u vlak za Dubrovnik.

Pred nama su se redale krasne šume i doline. Pruga nije tako krasna kao ona od Niša do Sarajeva, no ipak je lijepa. Na velikim strminama uređena je tako zvana zupčata željeznica. To je kao treća tračnica u sredini, koja zadržava vlak. K nama u vagon ulazi narodni svirač. Pjeva nam većinom nove narodne pjesme o borbama Karađorđa i kralja Petra Velikog. Zapjeva i par zagorskih pjesama.

Eto i Neretve. Boje je lijepe, kao i Morava.

Zamalo eto nas u Mostaru. Vlak kratko stoji te ne mogosmo razgledati grada. Prolazimo kraj sela Počitelj, u kom je gotovo iz svake kuće po jedan čovjek akademski obrazovan. Zamalo smo već kod Gabelskih blata. Zabavljamo se. G. nas prof. Madjer ispituje grčke glagole. U zabavi nam tako prolazi vrijeme, da i ne opažamo, kako se već smračilo. Za dva sata bit ćemo već u Gružu. Evo, već vidimo, kako se u tami svjetlucaju čarobno lađe ribarice. Prispjeli smo napokon. Već nas zahvata neka posebna razdraganost. Udišemo uzduh, u kom je s mirisom narandža i limuna izmiješan osebujan miris mora i katrana.

Pošto je već ponoć, dopušta nam šef postaje, da noćimo u vagonu. Naš vagon odvode u neku željezničku šupu. Za svaki slučaj postavljamo noćnu stražu. Svi spavaju, samo se razliježu koraci i tiho šaputanje pospanih stražara. Sjutradan ustadosmo dosta rano i odvezosmo se u Dubrovnik. Pred nama su se redale krasne ville dubrovačkih gospara. Sve puno kaktusa, agava i ozbiljnih čempresa. Uđosmo u naš logor, golemu trošnu dvoranu komande mjesta. Nedaleko komande nalazi se starinska lijepa česma. Poslije kave odosmo u muzej s mnogim dubrovačkim starinama. Zatim uđosmo u krasnu crkvu sv. Vlaha, patrona Dubrovačkog, u baroknom stilu. Zanimljivo je, da orgulje nijesu kod ulaza, nego nad glavnim oltarom. Pogledasmo još Isusovačku crkvu s vrlo lijepim oltarom, a tada odosmo, jer je dobrano pripeklo na kupanje.

Poslije ručka i kratkog odmora odosmo motornim čamcem na obližnji otočić Lokrum. Zadivila nas je krasna, bujna južnjačka flora. Sve puno visokih paoma, čempresa, ružmarina, kaktusa, agava, narandža i limuna. Prije je tu bio samostan, a sada je državno lječilište za plućnobolnu i slabu djecu. Zaista divno lječilište. Cio je otočić velik, čarobni perivoj. Pogledasmo još »Mrtvo more«, malo slano jezerce s podzemnim spojem s morem.

Pošto se već smračilo vratismo se u Dubrovnik. Poslije večere prošetasmo se po »Stradunu«, glavnoj ulici dubrovačkoj. Noć je blaga, topla, spokojna. Spopalo nas je neko posebno veselje. Bučimo i skačemo, da se prolaznici ogledavaju za nama. I u logoru se dugo ne smirujemo, nego skačemo i naganjamo se po velikoj, mirnoj dvorani.

Sve nas je opila bajnost prekrasne južnjačke noći. A vani se čuje tih bât koraka vojnika — čuvara. No ipak se pomalo smirujemo; sjutra valja rano uraniti i spremiti se za dalji Kotor.

Sjutradan ustadosmo u tri sata i požurismo na brod »Kosovo«. U zabavi nam vrijeme prođe tako brzo, da smo se začudili, kad uđosmo u Boku Kotorsku, valjda najzgodniju ratnu luku na svijetu. Iza dosta duge vožnje dođosmo napokon u Kotor. Logor nam je pripravljen u gimnastičkoj dvorani muške gimnazije. Pogledasmo crkvu sv. Trifuna s divnim oltarom i lijepi crkveni muzej s par vrlo lijepih i vrijednih srebrnih svijećnjaka i kadionica. Pogledasmo još crkvicu sv. Marije i sv. Luke, i pravoslavu crkvu sv. Nikole. Sjedosmo u barke. Poslije ugodne vožnje po mirnoj površini morskoj, odosmo na večeru, a zatim odmah u logor, jer sjutra moramo ustati u dva sata.

G. prof. postavi noćne straže, jer samo ćemo na taj način biti sigurni, da će nas probuditi. Pošto su izabrani stražari vrlo umorni, preuzimam ja stražu za cijelu noć. Ležim sa Žemvom na uzvišenoj bini, gdje je posebna svjetiljka, koja ne smeta usnulima. Čitam neke dosadne kriminalne romane, samo da ne zaspim. Oko ponoći odilazi Žemva, i ja ostajem sâm. Najednom se u jedan sat utrne svjetlost. Što ću sad? Mrak je, mogao bih još zaspati, te ih ne probuditi na vrijeme. Htio bih sići, da nađem žigice, no past ću s bine ovako u mraku. »Badovinac, Badovinac!«, vičem iz sveg glasa, znajući da on ima žigice. Čuje se tiho mrmljanje, i više ništa. Kalaj uzvikuje nešto u snu. Položaj je zaista krasan. Ne preostaje ništa drugo, nego da sidem s bine. To mi napokon uspijeva. Dolazim do svog kreveta. Evo baterije. No što je to? Napipavam Badovinčev krevet i tražim žigice, no par me udaraca s nogom u lice sjeća, da je zabranjeno dirati noću tuđe džepove. Napokon nalazim žigice. Vrlo ih je malo. Već dogorijeva zadnja. Baš u dobar čas stiže g. prof. Madjer. Odosmo napolje da potražimo svijeću. Nedaleko radi pekarski djetić. On nas odvede u poštu, gdje rade cijelu noć. Tamo su nas dosta sumnjivo gledali, no ipak nam dadoše petrolejsku svjetiljku. Sad je sve u redu. Brzo se redimo i oblačimo. Već su gotovo dva sata. Hrlimo na parobrod »Zagreb«, koji će nas odvesti na Sušak. Na brodu su mornari s ratne mornarice. Zabavljali smo se s njima i pjevali cijeli dan. Naskoro evo i Korčule. Oko pet sati stigosmo u Hvar.

Već se smračilo, kad dođosmo u Split. Učinio je na nas dojam pravog velegrada. Smještamo se pomalo na palubi, gdje ćemo prenoćiti ove noći.

Oko ponoći stigosmo u Šibenik. Rasvjeta mu je zaista krasna. Mislili smo, da je kakav blagdan. Naskoro svi zaspasmo.

Jutro je. Pomalo se budimo. Pred nama se rasprostire otok Rab. Zamalo eto i Krka.

Evo nas i na Sušaku. Poslije kratke mise odosmo u gimnaziju. Iza ručka neki odoše, da se odmaraju, a mi ostali pođosmo s g. prof. Madjerom na Trsat-grad. Njega nijesmo dospjeli razgledati. Kraj njeg je čuveno prošteniště Majke Božje.

Uđosmo u samostan. Mladi nas simpatični franjevac odvede do samostanskog belvedera, odakle puca divotan pogled na Sušak, Rijeku i cijeli Kvarner. Vratismo se u gimnaziju, a onda odmah pođosmo na stanicu. No vlak je, radi neke pomutnje imao doći tek u deset sati noću. Utukosmo nekako vrijeme do njegova dolaska. Bio je pun potpuno pijanih izletnika. Stoga smo postavili noćnu stražu, da im spriječi ulaz u naš odio. Uza sve njihovo urlanje naskoro zaspasmo. Samo jadni stražar, da ne bi zaspao, skače preko nogu usnulih izletnika.

Sjutra jutrom, 6. juna prispjesmo u Zagreb. Zahvalismo se gospodinu profesoru Madjeru, koji nam u vlaku održa lijep govor.

Jest, zaista smo mnogo dobili ovim putem. Prije svega smo obogatili svoje znanje, drugo odmorili se od više ili manje naporne školske godine, napokon zbližili se u tih petnaest dana više nego za sve četiri godine našeg školovanja i spoznali i zavoljeli našeg dragog gospodina profesora Madjera, što je u školi iz mnogih razloga teško i gotovo nemoguće. — A na licima nas sviju, kad smo izlazili iz vagona, mogla se čitati radosna misao: »Lijepo je živjeti na tom svijetu! Zaista lijepo!« ...

Stojan Marković

ZABAVNI KUTIĆ

Tamo, amo po športu.

Vladimir Gazdik, Zagreb

— 25. III. u Budimpešti tukla je Madžarska Jugoslaviju u nogometu sa 2 : 1, a isti dan bila je tučena u Rimu od Talijana sa 4 : 3.

— U Auteuilu dobio je na konjskim trkama proljetni Grand Prix od 100.000 franaka Winning, čiji je vlasnik Sabatier.

—Reprezentatija Parisa tukla je reprezentaciju Berlina sa 4 : 1.

— Kojac, mladi new-yorški plivač, popravio je svjetski rekord Laufferov na 100 jarda od 1 ; 03, 4 na 1 ; 01.6.

— U Švedskoj održana je tradicionalna Wasa ski-utrka iz Sälena u Mora na 90 km., dakle jedna od najduljih ski utrka. Na cilj došli su skupa Olimpijski prvak Hedlund i Sven Atterström u 5 sati 33 minute i 23 sekunde, što je novi izvanredno dobri rekord.

— BSK — Sabarija 5 : 2 (1 : 1).

— Na cross-country trčanju dama na 2.000 m. priredbe Concordie u Zagrebu, rezultat je ovaj :

1. Bobinski (C) 11 minuta 47 sek. ;
2. Flick (C) 12 : 22 sek. ;
3. Ivančić (ASK) 13 : 01 ;

dalje slijede : Žnidarić, Šojat, Tonković II., Tomljenović, Pavić. Tonković I. i 10. Schütz. Momčadski placement je : 1. Concordio, 2. Akademski Sport Klub. Prva sa 7 bodova, drugi sa 14 bodova.

— Građanski je opet prvak Zagreba u nogometu.

— Prvi majstori u boksu su u Jugoslaviji : U bantom kategoriji Petrović (BSK, Beograd), u perolakoj Matejin (Croatia Zagreb), u lakoj Petrinac (isto), u srednjoj Kovačević, u poluteškoj i teškoj Rizman (Radnički, Beograd).

II. ZAGONETKE.

1. Posjetnica. Miloš Bruić, Otočac.

KOSTA DALDI

SMIRNA

2. Zagonetka u Labirintu. Miloš Bruić, Otočac

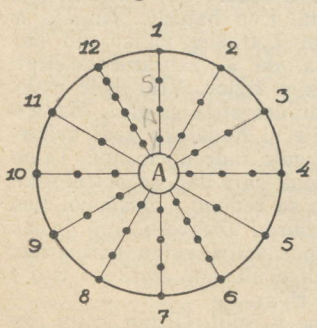

1. Rijeka u našoj državi
2. Čovjek ima
3. Muško ime
4. Čovjek ima
5. Žensko ime
6. Rijeka u Dalmaciji
7. Gora kraj Beograda
8. Grčko slovo
9. Pustinjska životinja
10. Čovjeka boli
11. Mala rijeka
12. Grad u Španiji

3. Zagonetni natpis. Miloš Bruić, Otočac.

O uga Peja baca'.

4. Latinska zagonetka. Branimir Rački, Sušak.

o	quid			a	a
be	bis	aaa	es et	ü	
				ja	

5.

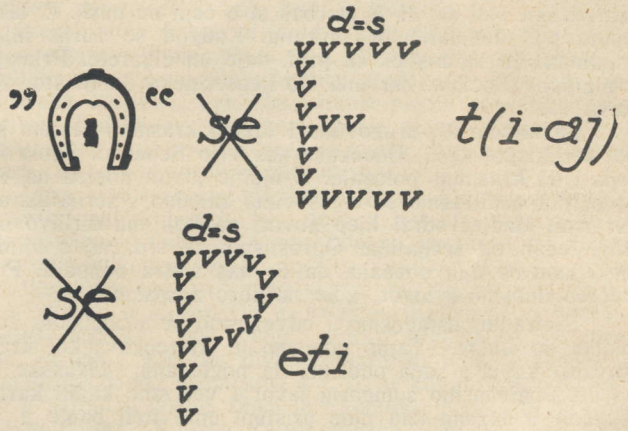

6.

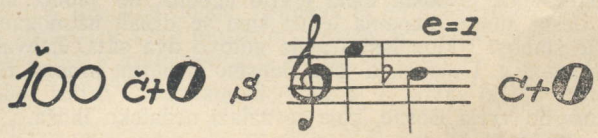

7.

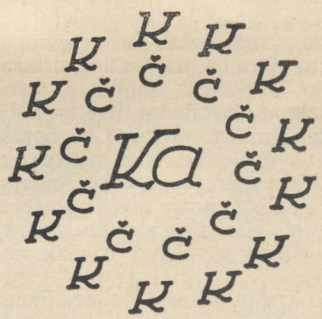

8. Zagonetka u Križu. Vasilije Petrov, Šibenik.

1	2
3	4

Umjesto brojeva treba umetnuti zgodne slogove, da po dvije sastavljene dadu: 1—2 moć, 2—1 na glavi je, 1—3 vrst kamena, 3—2 svečano ruho, 3—4 pas, 1—4 nije pečen.

9. Ispuštaljka. Vasilije Petrov, Šibenik.

Vele rijeka ja sam neka,
Silno carstvo porodi me;
Odsijeci mi samo glavu,
Žensko sam ti tada ime,
Što se čuje svakog časa,
Kuda moj se val talasa.

10. Zagonetan natpis. Rudolf Gruden, Karlovac.

Radovan je prodao brod. ONO.

11. Posmrtnica. Nikola B. Filipčić.

†
JON BRIAND
Juni 1928. IKA

12. Mudra rečeniea. Nikola B. Filičić, Ogulin.

Ar, uho, red, as, med, div, oko, crijep, tast.
Koja se latinska izreka ovdje krije?

13. Kotač. Mira Stavel, Gračac.

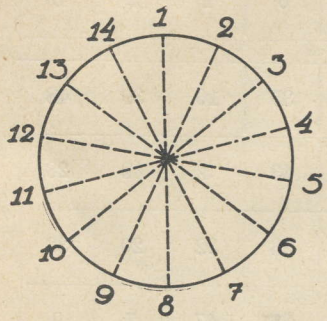

1— 5 pjesnik
3— 7 žensko ime
4— 8 nevrijeme
6—11 vrsta vage
10—13 mjera
13— 2 zvijerka

14. Sitni rebusi. Frano Odorčić, Šibenik.

a) $\frac{100\ m^2}{n + č}$ b) $\frac{100'}{\frac{a}{r}}$ $\frac{\begin{matrix} & p & \\ p & k & p \\ & p & \end{matrix}}{b + s}$

15. Logogrif. Neda Zepf, Nova Gradiška.

Sa b sam igračka
„ T grad u Egiptu
„ z umilna ptica.

16. Popunjalka. Milena Zepf, Nova Gradiška.

1. plovi po moru
2. muško ime
3. dio tijela
4. životinja pustinje
5. voda stajačica
6. vulkan
7. kraljica cvijeća
8. grčko slovo
9. svetište

Svaka riječ ima četiri slova, a početna slova ozgor dolje daju ime slavnog avijatičara.

17. Izvadak iz dnevnika. Stjepan Banek, Koprivnica.

1. III. Milano
6. VII. Beograd
2. III. Kosovo
3. IV. Metlika
2. III. Rudnik
2. III. Bosna
4. (X). Banat

18. Geografska sastavnica. Vladimir Gazdik, Zagreb.

Riječi: 1. Ono mak; 2. evo par; 3. ud san; 4. a, ni, ja, ceo; 5. Lasina, pet; 6. odar; 7. tek struna; 8. Rika, Ema; 9. žar Damask; 10. is rak; 11. lav, guja, as, ij; 12. ij, Rab, Ana treba tako sastaviti, da od njih nastane:

1. evropska državica
2. Kontinent
3. zemlja u Africi
4. otočje u Velikom oceanu
5. zemlja na istoku
6. rijeka
7. zemlja u Aziji
8. kontinent
9. država u Evropi
10. otok
11. država u Evropi
12. državica u Evropi.

Početna slova odozgo dolje daju zemlju u Aziji.

19. Konjičev skok. Franjo Obellć, Zagreb.

	ljud	do	ni	ba	
	je	za	ba	kli	
skom	vre	je	se	sve	tre
	do	čim	lja	od	
	sr	lja	po	sto	
	že	volj	mah	že	
cu	iz	mu	ci	kod	ne
	no	lje	vjek	što	
	u	njeg	ni	na	

20. Križaljka. Sastavila E. P. O.

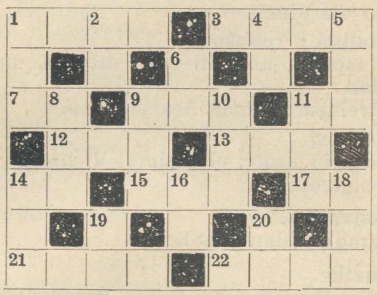

Vodoravno

1. Visoko gorje
3. Francuski pisac
7. Član (franc.)
9. Industrijska biljka
11. Prijedlog (lat.)
12. Čovjek (lat.)
13. Latinski prilog
14. Prijedlog
15. Ne odjeven
17. Egipatsko božanstvo
21. Visoko gorje u Americi
22. Mjesto u Primorju

Okomito

1. Vrst ribe (njem.)
2. Rijeka
4. Lična zamjenica
5. Latinski pozdrav
6. Član (franc.)
8. Žensko ime
9. Mjera
10. Rijeka u Africi
11. Svakome mio
14. Lice iz starog zavjeta
16. Prijedlog
18. Veznik
19. Latinski prijedlog
20. Potrebno za svako jelo

21. Križaljka. E. P. O.

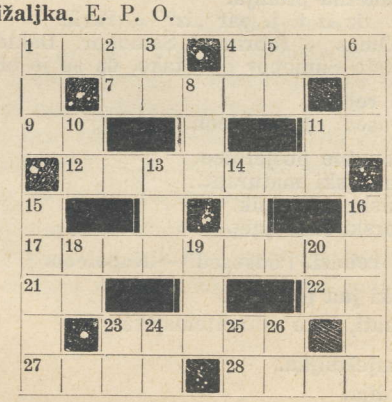

Vodoravno

1. Gorje
4. žensko ime
7. Muško ime
9. Lična zamjenica
11. Prijedlog
12. Lice iz biblije
17. Zemlja u pred. Aziji
21. Uzvik
22. Uzvik
23. Žensko ime
27. Gorje
28. Svakoga boli

Okomito

1. Organ
2. Upitna čestica (lat.)
3. Član (franc.)
4. Prijedlog
5. Latinski prijedlog
6. Žrtvenik (lat.)
8. Lice iz starog zavjeta
10. Isto što i 4 okomito
11. Kratica za vrst mjere
13. Naziv za ulicu (franc.)
14. Prezent njem. pomoćnog glagola
15. Isto što i dio
16. Ono što je svakome najdraže
18. Uzvik
19. Dio dana
20. Prilog
23. Vrst pjesništva
24. Zamjenica
25. Lična zamjenica (njem.)
26. Egipatsko božanstvo

ODGONETKE IZ 6. BROJA.

1. Dvostruki akrostih.

Š U M
A N A (ili ACA)
H R T (ili HAT)
Šah — mat.

2. Opreke.

vise, po, slep, odneše, tast, Eva, so = Vi se posle podne prošetaste, Vaso?!

3. Anagram (umetnički).

Leonardo da Vinci.

4. Ispuštaljka s rebusom.

Rešenje ispuštaljke: Mi—da, mi—na, mi—sa, Mi—ca, mi—sije, Mi—lan:
Rešenje rebusa: Danas Aca sije lan.

5. Mali rebusi.

a) okolica; b) uzao; c) podpis; d) nasip; e) danas meni sutra tebi; f) najamnik.

6. Naglasivaljka.

Milan (grad), Milan (ime).

7. Zagonetke.

a) Šarada: Pero nos po Ra = Peronospora
b) Rebus: Navedene imenice znače mnoga zla; kad im pročitaš početna slova, dobiješ: rakija t. j. piće; dakle: Piće je početak mnogih zala.
c) Tri grada (šarada).
Meka, Nica = Kamenica.

8. Brojčanica.

a) *Par nas sa Parnasa.*
b) *Marica* se utopila u *Marici*
c) *Sofija* dolazi iz *Sofije.*
d) *Šimo* poznaje *Omiš* dobro.
e) Ja se *kupam* u *Kupi.*

9. Zagonetka.

Sjena.

10. Zagonetna pitanja.

a) Iziz = iz iz t. j. par „iz" = Pariz.
b) rob Omas = (obrnuto) Samobor. Dakle: rob Omas je načinio mjesto Samobor i to tako, da se je obrnuo.

11. Mali rebusi.

a) Podsused. b) Napoleon.

12. Zagonetne posjetnice.

a) Gimnazijski maturant.
b) Drumski razbojnik.
c) Pomorski razbojnik.

12. Mali rebusi. Podsused — Napoleon.

13. Đački jad (šarada).

Mate, mati, teka = matematika.

14. Premještaljka.

Lombardija.

15. Magični kvadrati.

a)

1	3	5	7	2	4	6
2	4	6	1	3	5	7
3	5	7	2	4	6	1
4	6	2	3	5	7	2
5	7	2	4	6	1	3
6	1	3	5	7	2	4
7	2	4	6	1	3	5

b)

1	10	26	35	16	39	48
30	18	41	43	3	12	28
45	5	14	23	32	20	36
25	34	15	36	47	7	9
40	49	2	11	27	29	17
13	22	31	19	42	44	4
21	37	46	6	8	24	33

ODGONETAČI IZ 5. BROJA (nastavak).

Josip Blažević, Sušak 1, 2, 3, 4, 6ab, 7abcde, 8, 9, 10, 11ab, 12 (još iz 4. broja 1bd, 4b).
Stevan Carević, Pakrac 2, 6ab, 7abcd, 8, 9, 10, 11ab, 12.
Slavko Friedenfeld, Brod n. S. 2, 6ab, 7abcde, 8, 11ab.
Vladimir Gazdik, Zagreb 2, 4, 6a, 7bcde, 8, 11ab, 12.
Zdenko Kolacio, Sušak 2, 4, 7a (vidi odgonetače 8. broja!)
Dinko Večerina, Sušak 1, 2, 3, 4, 6ab, 7abcde, 8, 9, 10, 11ab, 12.

ODGONETAČI IZ 6. BROJA

Stjepan Banek, Koprivnica 5 abcdef, 6, 7b, 8b, 9ab. 12ab, 14.
Miloš Bruić, Otočac 5 acdef, 6, 7ab, 8bde, 11ab, 12ab, 15.
Slavko Friedenfeld, Brod n. S. 5 acdef, 7bc, 12b.
Vladimir Fürst, Sušak 5acdof, 6, 7ab, 8abde, 11ab, 14, 15
Milan Galić, Sušak 6, 7ab, 8bc, 11a, 12a, 15.
Zlatko Gašparović, Zemun 2, 5acdef, 7abc, 8bcde, 10ab, 12ab, 14.
Vladimir Gazdik, Zagreb 5ef, 6, 7b, 8bc, 9, 12ab.
Rudolf Gruden, Karlovac 5aef, 6, 7b, 10a, 12ab.
Milan Ivković, Vukovar 5cdef, 12b.
Zdenko Kolacio, Sušak 2, 5abcdef, 6, 7abc, 8abcde, 10ab, 11ab, 12ab, 13abc, 14, 15.
Zlatko Lukinović, Zagreb, 5cde, 9, 12ab.
Veljko Novak, Zagreb 5abcdef, 6, 7abc, 8abcde, 9, 10ab, 11ab, 12ab, 13abc, 14, 15.
Frano Odorčić, Šibenik 5abcdef, 6, 7abc, 8bce, 10ab, 12ab, 14, 15.
Slavko Saftić, Šibenik 5aef, 6, 7b, 12b.
Viktor Stunković, Zagreb 5acdef, 11ab, 12ab.
Milica A. Zobenica i Barica J. Težak 5acdef, 6, 12ab, 15.
Grujo Žarković, Ogulin 5abcdef, 6, 7ab, 9, 12ab, 15.
Stjepan Žubrinić, Otočac 9, 11a.

OD UREDNIŠTVA

O. D. — Meni je drago, što su moji članci našli odziv među omladinom — no zar ne bi bilo dobro, kad biste i direktno, u kakvom članku, pisali ono, što omladina osjeća? — „Tuga“ će izići, no ne znamo pravo, kad će doći na red.

M. Z. — Nova Gradiška. — Sve su Vaše pjesmice lijepe, no bez pravoga svršetka, zato ih u ovom obliku ne možemo štampati.

P. B. — Pirot. — Pesma Vam je iskrena i jaka, ali naravno, u „Mladost“ je ne možemo uvrstiti. Ako je ona Vaša najgora pesma, onda Vam se može čestitati.

Anton Eugenov. — „Životna vizija“ je previše simbolična. Štampali smo radije nešto iz Vaše starije pošiljke, jer je neposrednije.

S. D. — Staro Čiče. — Pojedine strofe Vaših pjesama su lijepe, no cjelina je nejasna. Vježbajte se dalje.

„Oštrec“. — U Vašim pjesmicama imade duha, no sve je to pisano na brzu ruku i nedotjerano. A pravi pjesnici i pojedine pjesme dugo vremena izrađuju.

M. K. — Osijek. — U „Pjesmi o večernjem bolu“ imade loših srokova, a u „Mojoj noći“ neispravuih jezičnih oblika. Inače su dobre, pa ih nastojte popraviti.

M. B. — Zagreb. — „Bjelovar“ je pjesmica s čuvstvom i s dosta okretnosti, no još morate mnogo čitati, da shvatite što je poezija, a što nije.

I. J. M. — Lijepa-Boka. — Pokazujete talenta, ali još nedotjerano.

M. F-ski. — Prebrzo radite, pa uza sve lijepe strane nema nijedne pjesme, koja bi Vam s a s v i m uspjela. Vi ste jedan od rijetkih, koji srčano i bez bojazni prima odgovore, i zato biste trebali da služite kao uzor svima. Tako treba.

S. A. V. — Skoplje. — Vašu smo raspravu štampali veoma rado, prikaz o „Plavim molitvama“ već smo donijeli.

F. E. — Varaždin. — Novela ulazi; pjesme su nekud mutne, nejasne. Čini se, da Vam proza uopće ide bolje od ruke. —

V. A. — Cetinje. — „Rudar“ ima premalo novelističkog u sebi. Stihovi Vam bolje polaze za rukom.

Z. Ch. — „Zašto, zašto?“ je bolje poslati izravno na adresu; za naše čitače to nije.

V. P. P. — Kotor. — Pjesme su Vam privlačljive, no vi birate preteške teme, pa Vam štošta ispadne nekud djetinjasto rečeno. Pišite jednostavno ono, što osjećate, pa ćete sigurno uspjeti. Javite nam se za koji mjesec opet.

V. P. — Pjesme Vam doista nisu najgore od najgorih, ali biste trebali provesti svuda jednak ritam, i uopće paziti više na oblik.

D. B. — Bjelovar. — U pjesmicama Vam ima topline, idealizma, no za štampu još nisu dozrele.

M. I. — „Na moru“ i „Zapušteni kut“ nejasne su pjesme.

P. I. D. — Osijek. — Ove su Vam pjesme mnogo bolje nego predašnje. Ulazi u 9. broj jedna, dok je većina ostalih s bilo kakvom formalnom pogreškom. Mogao bih Vam dati i opširniju kritiku — no uvijek je najbolje, da dozrijevanjem spoznate sami, što Vam još treba. Svakako se u Vas opaža velik korak napred.

Cantara II. — Još nije zrelo.

Z. B. — „Moje srce još se nada.“ — Isto tako.

D. Z. — Bjelovar. — Sudeći po Vašem rukopisu, Vi ste još jako mladi, ali očito nadareni. To se vidi iz one crtice, koju smo Vam već štampali, a i iz ove nove „Na povratku“. I ova je topla i okretno napisana, samo kao da je građa još preteška, da biste je sasvim svladali. Kušajte ovo isto obraditi **za godinu, dvije!**

Đ. L. — Cetinje. — Vaš smo članak htjeli štampati, jer nam je drago, da pišete slobodno, onako, kako mislite, ali smo na koncu ipak zaključili, da to ne činimo. Ne ćemo to učiniti radi toga, jer Vam stilizacija još nije dobra; ne nalazite još uvijek pravu riječ za ono, što biste htjeli reći. Kušali smo popraviti — ali to je težak posao. U ovakovoj formi ne će Vam članke nitko štampati. Zato bi bilo najbolje, da ga za koji mjesec kušate preraditi, pa nam ga pošljite za budući đački broj. Vjerojatno je, da ćemo ga onda moći štampati. Samo nemojte spominjati imena, već radije govorite o stvari. Rukopis Vam n e ć e m o vratiti, da Vas ne zavede na ponavljanje istih misli i na istu stilizaciju.

S. M. — Kotor. — Izvolite svoje pjesme samo slobodno poslati na pregled.

A. U. — Dubrovnik. — Prebrzo radite. Nastojte svaku pjesmu učiniti savršenom, a ne gledajte na mnoštvo. U posljednje tri pjesme prevladava retorika u mjesto čuvstva. Kolika je n. pr. razlika između vrlo lijepe pjesme „S i r o t i n j s k i v a p a j“ i „Sirotinje“. Ako ne budete išli za kakvoćom, nego za količinom, rasplinut će se Vaš talenat.

V. F. M. — Novi Sad. — Vaše dvije poslane stvari dugo leže kod nas — jer je teško odlučiti, što bismo s njima. Opaža se jak prirodni talenat, samostalnost mišljenja — tek to nije rečeno u dosta literarnoj formi. Čitajte što više — i onda se opet prihvatite posla, jer Vi ćete prije ili kasnije uspjeti.

Grabovski — Kotor. — U „Mladost“ možete i dalje sarađivati — dokle god budete osjećali, da Vam ona nešto daje i da biste i Vi mogli njoj nešto dati. — Ovaj je Vaš prilog stigao upravo pred svršetak posla oko 9 br. Ona je već prilično dobra, pa bismo je mogli bili i štampali u tom broju. Samo bi bilo bolje, da je priča ispripovijedana štokavštinom; ovako će je čitači teško razumjeti. Ali ako imadete još stvari, pošaljite nešto drugo. I onako sad do septembra, oktobra ne može više ništa ući. Tek — zašto ne biste pisali o onome, što sami vidite i osjećate, i zar je naša današnja omladinu toliko plašljiva, da se boji reći ono, što misli? „Mladost“ bi po mojem mišljenju trebala da odiše duhom Vašim, mladošću, a ne da je punimo samo uspomenama starih mornara!

POŠTA „ZABAVNOG KUTIĆA“

Dinko V., Sušak. Konjičev skok ste malo pogriješili. Ispravite, pak opet pošaljite. A što drugo?

Frano O., Šibenik. Na obična pisma ide marka od 1 Din. Iznimno — jer je đački broj — prepisao sam zagonetke, i ako nijesu bile u redu pisane. Urednost je ures učenika. Ako hoćete, da vam rad izađe u „Mladosti“, pišite uredno i savjesno. Evo sam za ovaj broj pregledao 16 samih konjičevih skokova i to glomaznih. Od tih 16 sam našao s a m o j e d n o g d o b r o g. A gdje su ostale zagonetke!

Odgonetke iz 7. broja moraju biti u Zagrebu **najkasnije do 10. maja**, jer će zadnji broj izaći ranije. Odgonetke iz 8, 9 i 10 broja će izaći u prvom broju novog godišta.

Tvornica pokostnih uljenih boja

ROBERTA ALEXANDRA NASLJED.

WEINBERGER I DRUG

Trgovina boja, četkarske i materijalne robe

Telef. 6-72 **ZAGREB** Ilica br. 40

*

GLAVNO SKLADIŠTE PROIZVODA

„DRAGICE"

INDUSTRIJE KEMIČKIH PROIZVODA

ZAGREB, ILICA BR. 75

Učenici srednjih škola

pretplaćujte i širite omladinske listove

„VENAC"

KNJIŽEVNI I OMLADINSKI LIST

Vlasnik i urednik: Jeremija Živanović, profesor
Beograd, Visočka ulica 22

GODIŠNJA PRETPLATA 50 DINARA

*

NAŠA OTADŽBINA

LIST ZA OPISIVANJE KRALJEVINE SRBA, HRVATA I SLOVENACA

Urednik: profesor D. Jakšić
Karlovac, Račkoga ulica br. 27. II

Preporučujem filatelistima, da si nabave kod mene jednu zbirku 500 raznih maraka, od kojih je svaka marka drugačija, za D 30·-

Jedna zbirka 1000 raznih maraka, sadržavajući države Evrope, Azije, Afrike, Amerike i Australije, te je svaka marka drugačija uz cijenu od D 65·-

Novac se imade unaprijed poslati, a ja razašiljem robu preporučenim listom i prilažem svakoj takvoj narudžbi moj cjenik maraka, koji sadržaje cijene skoro od 600 raznih država cijeloga svijeta.

NAJSTARIJA TRGOVINA MARAKA U SHS

IZIDOR STEINER

BROD NA SAVI

Glavni i odgovorni urednik: Dr. ANTUN BARAC, profesor, Zagreb, Kačićeva ul. 10.